

KATEDRA KATEDRA

FUCK YOURSELF: JOIN THE ARMY

Fuck Yourself, Join the Army so peli hardcorovci False Prophets iz New Yorka pred dnevi v Šentilju. Njihova slika sveta je dovolj jasna. Močno so nastrojeni zoper državo, korporativne monopole, rasizem, socialno nepravilnost. V svojo podobo so vpeli tudi vojno na Hrvaškem, v Jugoslaviji. Ob Mandeli, Reaganu, Bushu.

Za nas je drugače. Načelno odklanjanje se srečuje s krutim realističnim sunkom vojne. Živimo ob njej in povzročamo - ob vseh otipljivih posledicah - skrajno duševno nelagodje. Še toliko bolj spričo dejstva, da jo je težko ali skoraj nemogoče misliti. Ne gre samo za to, zakaj vojna in tako naprej v idealistični maniri, prej gre za vprašanje, kako jo razumeti. Ker šele tako se odprejo perspektive razmišljanja o njenem bistvu in v tem smislu o njenem koncu. Vsa zadeva je toliko bolj alarmantna, ker med vojno ni mogoče misliti, kot je med slovensko zapisal opazovalec. Ujetost v začaran krog lovljenja repa, ki je znova bolj in bolj krvav, ima dve resnici. Če bo resnica zmagovalca prava resnica, ni več vprašanje. Za oboje velja samo še Fuck Yourself: Join the Army.

Sašo Marinček

Štefan Smej:
K regionalizmu

Rudi Rizman:
Za boljšo
univerzo

Bojana Kunst:
Slepa ulica
slovenske etike

Rajko Muršič:
O nelagodju v
slovenski
ljudski glasbi

31
IV 284/1991-92
UNIVERZITETNA KNJIŽNICA
MARIBOR p.o.
7-1992/110

VODA NA
TUJ MLIN

POLITIKI

Nihče jih pravzaprav ne mara. Če pa jih, jih malokdo zaradi njih samih, ampak bolj zaradi podob, ki jih gojijo o sebi pred sabo za druge. Za slehernike na prvih straneh časopisov, v špi-cah TV dnevnikov, v prvih polovicah radijskih oddaj, kjer se jih pričakuje, osvetljuje, poslušajo, citirajo, komentirajo, medtem ko zasledajo, posedajo in presedajo eden drugemu z zaprtimi sestanki, odprtimi razpravami, podprtimi izjavami in obljubljenimi obljubami.

Politiki so mogočni, pomembni in dragi. Delijo se na domače in tuje, dobre in slabe ter kolikor toliko znosne in nore. Tuji so svetovni, domači domači, dobri redki in nori neznosni. O slabih je mogoče povedati toliko slabega, da ni vredno izgubljati besed.

poklic treba opravljati predvsem poklicno. No, splošno znano je, da politika ni težek poklic, če je človek le dovolj nesposoben, da bi v življenju počel karkoli drugega.

Zato si je lažje predstavljati svet brez pekov kot brez politikov. Zato bi bilo nujno uvesti na svet poleg dneva žena, otroka, zemlje, varčevanja in nekadilcev še dan politikov. Zato da bi imel svet vsaj en dan mir. Mir nasploh, sploh pa pred politiki. Ki bi lahko ta dan postali popolni apolitiki, če ne celo zagrizeni antipolitiki.

Svetovne humanitarne organizacije bi pripravile rehabilitacijske seanse, na katerih bi bili politiki deležni blagodejnih učinkov najbolj modernih terapevtskih praks. Unesco bi na primer uvedel prototip t. i. stajic, v kate-

Morda se sliši čudno, toda očitno je, da vse ali skoraj vse, kar počne naša ljuba država (pa naj bo zvezna ali republiška), počne tako, da s tem čimbolj škoduje lastnemu gospodarstvu in lastnemu prebivalstvu - posredno torej sami sebi. Vzemimo samo drobnoprodajne cene izdelkov in storitev, za katere se vedno najde objektivne razloge za dvigovanje, če jih slučajno ni, pa že država poskrbi za to, da nastanejo, ali pa preprosto uvede nove davke in druge dajatve, pa se stvar uredi sama po sebi.

Domov redno dobivam prospekte raznih avstrijskih trgovin, in če primerjam cene približno enakih izdelkov tu in tam, lahko samo ugotovim, da se večina stvari plača kupovati čez mejo - tudi pod najbolj neugodnimi pogoji menjave (recimo 5 din za šiling) ter ob plačilu avstrijskega davka na presežno vrednost in naših uvoznih dajatev!

Pojavlja pa se drugi problem - namreč, kako priti do deviz, ki jih imamo najbrž naložene v kaki naši banki. Vemo, da jih banke striktno ne izplačujejo, da so takorekoč (začasno) zaplenjene, in da jih sicer izplačujejo v dinarjih, vendar po kurzu NBJ, medtem ko gotovino odkupujejo po borznem kurzu, ki je skoraj enak črnemu. Na boljsem niso niti imetniki mednarodnih kreditnih kartic in čekov, saj, če jih v tujini sploh sprejemajo, morajo svoje nakupe doma takoj poravnati v devizni gotovini, in to neglede na to, koliko deviz imajo sicer na svojih računih. Imetnikom takih kreditnih kartic ali čekov svetujem, da naj mirno kupujejo in dvigujejo gotovino z njimi v tujini, in naj ob prihodu računov ne plačujejo v devizni gotovini, razen seveda tistega dela, ki morebiti presega saldo na deviznih računih. Banka naj jih mirne duše toži - po zdravi logiki jim ne more nič, saj je ob odprtju računa vsak imetnik moral podpisati pogodbo, v kateri črno na belem piše, da se plačila krijejo iz imetnikovega deviznega računa! Že res, da država nujno potrebuje devize za nakupovanje orožja in drugih nujnih stvari iz uvoza, ampak s tem, da destimulira imetnike deviznih računov, spet koristi inozemskim bankam, kamor nosijo svoje devize vsi kolikor - toliko normalno misleči tuzemci (če jih še kaj imajo, seveda), da sploh ne govorimo o tem, da s tem vzpodbuja kriminal (črni trg, ponarejanje deviz ipd.).

Zelo verjetno je, ta so miniranja daljnovidov in bencinske črpalke del psihološke in ekonomske vojne proti Sloveniji z jugoslovanske strani, vseeno pa ni izključeno, da se tako izživljajo nezadovoljni potrošniki - v sedanji situaciji je namreč možnost, da bi jih organi pregona ujeli, mnogo manjša kot sicer. Razlogov za tak sklep je dovolj: naftni derivati so se pred kratkim spet radikalno podražili, elektrika se prav tako draži (poleg že znanih igrice z "zimsko tarifo", ki služi zgolj temu, da ostane v veljavi tudi poleti, pozimi pa jo spet nabijejo na to in še nekajkrat dvignjeno ceno). Podražila se je RTV naročnina, in to z izgovorom, da se programi financirajo izključno iz nje in reklam - prav, a potem naj RTV ne bo državna in od države upravljana, ampak civilnodružbena ustanova! Bodo naslednje tarče diverzij objekti RTV, trgovine, banke in podobni monopolisti, pa državna lastnina nasploh? Če kdo ali kaj, so take tarče terorizma upravičene - pa naj nam je to všeč ali ne...

Jacks

Letos so novi železniški vozni redi začeli veljati 2. junija. Obsežno knjigo s celotnim voznim redom so začeli prodajati približno dva tedna prej. V mestnih avtobusih sem hkrati opazil obvestilo, da je izšla brošura s poletnim avtobusnim voznim redom.

Nisem se niti začudil ob izčrpnosti informacij, ki jih brošura vsebuje: ob voznem redu vseh mestnih linij (in to po postajah) še vozne rede vseh regionalnih povezav in železniški vozni red za kraje v okrožju. Kar me je presenetilo, so bile telefonske številke vseh zaposlenih v magistratu mesta Marburg/L. Temu imeniku sledi še eden, v katerem so navedene vse osebe, odgovorne za mestni avtobusni promet. Na začetku prvega imenika je naveden nadžupan, na začetku drugega mestni svetnik, odgovoren za komunalne zadeve, ki je tako naveden v obeh imenikih.

Brošuro si oskrbi velika večina prebivalcev mesta in okolice. Zlasti ob dnevih in urah, ko avtobusi vozijo bolj poredko, je dragocen pripomoček. Za mestno upravo je to primerno mesto za predstavitev. Še zlasti, če upoštevamo dejstvo, da je po nemški ustavi samoupravljanje temeljna oblika organiziranosti mest.

Mestni avtobusni promet je ena od sestavin mestne infrastrukture, h kateri lahko, med drugim, prištejemo še energetske napeljave, vodovod in kanalizacijo. Mesto kot družbeno telo pa je prepoznavno v organizaciji telefonskih števil. Objava imenika v brošuri z voznimi redi je tako reprezentacija družbenega telesa, s katero dobi mestna infrastruktura svoj smisel, svojo utemeljitev.

Pri nas v imeniku izvemo klicno številko notranje centrale občine. V Mariboru sem odkril dve telefonski številki notranjih central, ki pokrivata več stavb na različnih lokacijah. S tem se ti dve telefonski številki približujeta omenjeni reprezentaciji družbenega telesa. Gre za številki mestne občine in železniškega gospodarstva (upam, da jih je dejansko še več). Pod njima pa je navedena še vrsta telefonskih števil. Različne najbolj odgovorne osebe so dosegljive po direktnih številkah. Kar se zdi na prvi pogled zelo neposredno in zlahka dosegljivo, ima dejansko prejšnji učinek odmika, zaznamovanosti s težko dosegljivo pomembnostjo.

Temeljna razlika med našo organizacijo telefonskih števil in tisto, ki sem jo spoznal v Marburgu, je v tem, da so v Marburgu celoten magistrat zajeli s klicno tevilko 2 01, ki so ji dodali trimesne interne številke. Klicna številka velja tako za nadžupana kot za kurirja. Vsak od njiju pa ima različno interno številko. Za prebivalce mesta je prednost takšne organizacije telefonskih števil v tem, da lahko, če poznajo interno številko, sami pokličejo vsakega zaposlenega, ne da bi bili odvisni od hitrosti in spretnosti telefonista ali telefonistke. Če iskane osebe slučajno ni v pisarni, ne potrošijo nobenega impulza. Predvsem pa nikomur ni treba razlagati, s kom želijo govoriti.

Še pomembnejše je drugo dejstvo. Klicna številka velja za vse stavbe, v katerih ima magistrat kakšno pisarno. Med vsemi temi stavbami lahko vsi telefonirajo po zgolj internih linijah, torej tako, da ne trošijo impulzov. Hkrati je ustanova za zunanje uporabnike prepoznavna kot enovita organizacija. To ne velja zgolj za magistrat, temveč tudi za druga družbena telesa, denimo za Philippovo univerzo, katere fakultete, inštituti in drugi deli so raztreseni po vsem mestu in obeh gricvih, ki obdajata dolino reke Lahn. Pri nas pa lahko v uvodnem delu telefonskega imenika preberemo, da je telefonska številka vezana na fizičen prostor. Kot da bi bil telefon nekaj naravnega in ne nekaj družbenega. In si moramo zapomniti za vsako fakulteto drugo klicno številko.

Ernst H. Kantorowicz je v izjemni monografiji *The King's Two Bodies* (ki je prvič izšla leta 1957) opisal, kako so angleški pravniki iz teoloških razlikovanj, razvitih v srednjem veku, izpeljali teorijo o dveh kraljevih telesih, da bi zagotovili kraljevim dejanjem kraljevsko veljavo in trajnost. Problem, ki so ga s tem reševali, je bila prepričljivost in z njo povezana učinkovitost države. Sekulariziranost v 20. stoletju je kraljevsko kraljevo telo nadomestila s komaj opaznim "pedagoškim" prijemom. Telefonske številke so nadomestile kralja pri reprezentaciji družbenega telesa.

Morda je nerazvitost oblik telefoniranja pri nas povezana ravno s tem, da slabo poznamo in razumemo, kaj je to "družbeno telo".

Igor Kramberger

Politiki se hranijo s statističnimi tabelami o priljubljenosti. Pijejo malo. Pojejo po potrebi. Hodijo v kravatah in čevljih. Tudi bos, ko vodijo žejne čez vodo. Plavajo zastraženi. Letajo po zraku in govorijo v mikrofone. Politiki se družijo s politiki, rojevajo politike, berejo politike, sanjajo politike. Med smrtnike zahajajo zaradi ratinga ali po pomoti kot psi med jajca. Psi lajajo, karavane se pogrezajo, politiki politizirajo. Češ da je vse politika, da je vsak politik, da smo vsi politiki. Kar seveda drži samo pod pogojem, če se verjame.

Baje bi bilo bolje kot politikom zaupati politikarkam. Politikarke se od politikaric razlikujejo po obrazilih. Politikantke pa od obojih po nagnjenosti k obrekovanju, spletkam in zlobi. Sicer so vse proti vojniam, ki jih vodijo politiki. Le politikarke bi vse orožje pretopile v pedagoške zavode na Veneri, politikantke pa v vibratorje. A politikarke in politiki so si enotni v prepričanju, da so bili nekoč nekje poklicani v poklic poklicev, ki ga je kot vsak

rih bi bilo sprostivte, čustev in ljubezni potrebnim politikom omogočeno pod strokovnim vodstvom regradirati v temo tistih otroških travm, ki so botrovali njihovim odločitvam za politične kariere. Globuse, specialke in ropotuljice bi v posebne sklade prispevali vsi dobro misleči Zemljani. Plastično oborožitev bi za potrebe vsakega posameznika projektirali vrhunsko usposobljeni psihoanalitiki. Otroci bi potemtakem namesto v leksikone lahko gledali žive kreatorje zgodovine, ki bi bili za ogradami ovcenčani s posebnimi ploščicami s podatki o ekonomskih, rasnih in geostrateških vizijah. Dan politikov bi po sčasoma razširili na teden, pozneje na mesec ali celo leto politikov.

Mirne revolucije normalnosti bi v tem času izvajali ljudje, kajti politiki je nikoli niso in je tudi nikoli ne bodo.

Bojan Sedmak

Akademski časopis Katedra

Tyrševa 23 62000 Maribor

Tel.: (062) 212-004, 221-675
BBS (062) 222-742

E-MAIL: KATEDRA@UNI-MB.AC.MAIL.YU

Žiro račun: 51800-678-81846

Ustanovitelj in izdajatelj:

Studentska zveza Univerze v Mariboru

(v pravnem neredu prehodnega obdobja)

Predsednica časopisnega sveta: Dragica Korade

Katedra izhaja ob podpori Družbenega dogovora o financiranju mladinske periodike v Sloveniji

Uredništvo:

Danilo Vežjak (glavni urednik), Sašo Dravinec (odgovorni urednik), Albert Mrgole, Rajko Muršič, Miro Lenič, Darinko Kores-Jacks, Petra Vidali, Janez Štemberger

Nastavnica: Dejan Dolšak

Oblikovanje: Didie Šenekar

Tisk: GZP Mariborski tisk

Cena izvoda 25 din

Polletna naročnina 200 din,

za pravne osebe 400 din.

Celoletna naročnina za tujino 30 DEM, oz. enaka vsota v drugi valuti.

Oproščeno temeljnega prometnega davka po sklepu št. 421-1/70.

MM1 90,4 in 93,1 MHz 5.40—19.00

MM2 102,8 MHz 0.00—24.00 Ilichova 33, 62000 Maribor

VSEVEDNOST JUNAKOV

To je tekst o vsem. Čeprav je le malokatero opravilo tako zapleteno, mučno in težko, se v teh časih vsi ukvarjamo prav s tem - z razmišljanjem o vsem. Če je to res tako naporno, zakaj potemtakem vsi počnemo prav to?

Bertold Brecht je ponudil približno rešitev: tam, kjer malomeščan (leta 1934 je Brecht malomeščana še lahko izenačil s fašistom) začena z junaštvom, je potrebno postaviti vprašanje.

Odgovora seveda ni mogoče pričakovati. Največ, kar lahko pridobimo s postavljanjem vprašanj je, da se rešimo junaštva vsevednosti. Slednje je postala naša obsedenost, ničesar ni več, kar bi lahko ubežalo našemu spoznanju, vsevednost je edino področje, kjer se lahko dokažemo. Danes vojaki usmerjajo medije, mirovniki delajo vojske, vojskujejo se novinarji, pisatelji vodijo politiko, butli pišejo knjige, profesorji se igrajo propagandiste, propagandisti izobražujejo. Vsi z najboljšimi nameni, s prepričanjem o lastni usposobljenosti za reševanje vseh problemov tega sveta in z neomajno vero o uspešnosti svoje vsevednosti. Izkušnje, ki nam jih ponuja prijazna zgodovina, so zaradi našega napuha postale neuporabne. Vselej namreč govorijo le o drobnih posameznostih, nikoli o vsem povprek in počez. Vsevednost je postala meja naše neumnosti, zato pot do obnove misli najverjetneje vodi prek sokratovskega spoznanja o tem, kako nič ne vemo in kako koristno je postavljati vprašanja. Vprašanja, na katera ne poznamo odgovorov.

Zdaj, ko so nas najimenojnejši marksistični misleci pripeljali na končno postajo omasovljanja vednosti in znanja, je morda idealna priložnost. Njihova shema, poenostavljeno prikazano, je bila približno tako postavljena: zavest v mase lahko učinkovito prenašajo mediji, ki tlakujejo pot v novo družbo. Njihovo razširjenost in dostopnost je potrebno nadgraditi z odprtostjo za vse, vsi naj postanejo misleci vsega, poznavalci in stvaritelji svoje zgodovine in svoje prihodnosti. Njihovo zablodo danes uspešno uresničujemo. Strokovnjaštvo je postala obrt in po potrebi oblekla uniformo, vsi se vojskujemo, vsi trgujemo, vsi osvobajamo Slovenijo, družno vstopamo v Evropo, zlizani drug z drugim izločamo tujke iz skupnega telesa, vse razlike razbijajo naše idealno občestvo, vsi jih bomo s skupnimi močmi odstranjevali, vsi vemo, kaj se dogaja na Hrvaškem, kaj pomeni, če Marković reče to in Kučan ono. Vsi vemo vse o vsem in o vseh. Grozečo totalitarnost vodi jezik, ki udejanja našo nevednost.

V hudih časih pred drugo vojno je **Walter Benjamin** še verjel, da so mogoče nenasilne oblike reševanja konfliktov. Tam, kjer je kultura srca dala ljudem v roke čista sredstva sporazumevanja. To je bil zanj jezik, ki je edino človeško orodje, razbremenjeno nasilja. Benjamin je bolj kot kdorkoli vedel, kako so stvari v zgodovini podložne spremembam. Od njegovih misli je minilo več kot pol stoletja. Danes je prav jezik ena od najhujših oblik nasilja, pisanje o vsem pa njegova najbolj boleča izrazna oblika. Vsemislenci niso zapravili priložnosti, ki se jim je ponudila z edino totalitarno mislijo, z mislijo o uničevanju.

Jelko Kacin, eden najboljših slovenskih vsemislencev in prepričljiv primer, kakose je možno spoznati na vse, nam je pred kratkim, ko je gostoval v TV Dnevniku, ponudil za to zgleden primer, ko je kot minister za informiranje komentiral podpis sporazuma med Kadijevićem in Tudjmanom, pojasnil, da se vojakov ne da prepričati o vrednosti premirja, ampak se jih k temu prisili. Malokje je nasilje tako razločno pokazalo svojo premoč nad mislijo in jezikom, "nad čistimi oblikami sporazumevanja", kot v tem primeru. Kacin, najpopularnejši razlagalec razmer, bo s svojim nastopom prav gotovo vzpodbudil množico poslušalcev, vsevedcev. Nič mu ne bo zastavil vprašanja, če pa že, potem bo prav gotovo vpisan na seznam izdajalcev in odrinjen med mrtve ude narodnega telesa. Misel o uničevanju je s tem prešla v zaključno fazo - prej, kot karkoli drugega bo razkrojila tisto telo, ki ga vsevedni Slovenci skušajo očistiti in okrepiti. Vsevednost, ki ne potrebuje vprašanj in odgovorov v pravilnost lastnega početja, ni le destruktivna, je tudi avtodestruktivna. To je, kot kaže, za nevedneže, omahljivce, izdajalce in sploh za vse outsiderje edina možnost, da preživijo. Z njimi pa tudi vsa vprašanja in ukvarjanja z drobnimi stvarmi, za katere se zdi, da v občem mnenju nimajo prostora: kako je s sovraštvom, prijateljstvom, spoštovanjem, svobodo, domovino, življenjem in smrtjo. Marginalci, ki se sprašujejo o drobnarijah, seveda niso junaki. S postavljanjem vprašanj se ubranimo strahu pred izgubo junaštva, onkraj junaštva se lahko izognemo temu, da bi v nedogled ponavljali turobni prizor, ko "eden kozla molze, drugi pa v rešeto prestreza", če v tem času lahko obnavljamo **Kučanove** besede. Teško bi našli boljše, ki bi opisovale stanje in počutje vsevednežev. Le da tega, žal, noben vsevednež ne ve. To je edini odgovor, ki je junakom nedostopen.

Dejan Pušenjak

ABSTRAKTNI PACIFIZEM

Čas vojne je čas temeljitega prevrednotenja vrednot, ki ga nujno povzroči intima pretresečnost nad žrtvovanjem nedolžnih življenj, zavrženi v žrelo zvijačnosti zgodovinske Realnosti, kot hladen tuš pa deluje spoznanje, da s temi neumnostmi človeštvu ne bo nikoli prizanešeno, pa naj se še tako prepričujemo, da bo s civilizacijskim napredkom prišlo do raja na zemlji, kjer se bo cedila božanska ambrozija med od medsebojne ljubezni ekstatično vznese ljudi "nove dobe". Resnica je pač neizprosna: v zadnjih dobrih dvajsetih letih smo bili priče dekadentnemu blagostanju tipa "kruha in iger", ne pa kakršnemu ko li etičnemu preporodu človeštva, ki bi reklo nedvoumno ne nasilju. Kar se etike tiče, še zmeraj nismo presegli absolutne etične drže Gautame Siddharte - dobrega ni brez zla, slednje pa se iz latentnega v akutno stanje prelevi takoj, ko se nekje "zalomi" s splošnim napredkom in vsakdanjim blagostanjem.

Desetletje permanentne krize v post - titovski Jugoslaviji je pomenilo tudi neskončno počasno utapljanje v živo blato medsebojne nega obrekovanja in obračunavanja. V tem kaže iskati jedro vampirizma na Balkanu, ki ni nikakršen specifikum na področju Evrope. Toda vojna, ki smo jo doživeli na lastni koži, je bila za našo percepcijo sveta vendarle "too much".

Najslabše jo je v "vojni za Slovenijo" odnesel abstraktni pacifizem, ki ga je gojil kar doberšen del Slovencev, verujoč, da bo "civilizirana" Evropa z odprtimi rokami sprejela našo idejo o demilitarizaciji. Resnica se pač skriva v "strateških interesih", ki jih v resnici ne more premakniti nobena krvava orgija v nobe nem delu sveta. Niti pred nosom Evrope.

Kar se mene tiče, moram odkrito priznati, da sem se abstraktnemu pacifizmu moral odpovedati že pred desetletjem, ko sem se soočil z Realnim v obliki "SMB" uniforme, toda nikoli se nisem zares ovedel neizprosne zarez, celo pravega prepada, med moralnimi ideali (o kakšnih kantovski trdnih moralnih zakonih po Nietzscheju več ni mogoče govoriti) in hlastanjem po svobodi. Priznam, več mi je do svobode, kot do abstraktnega pacifizma, saj si nikakor ne znam predstavljati nesvobodnega življenja z vestjo, ki bi se skrivala za blebetanjem o tem, kako "sem proti vsaki vojni".

Problem svobode je vsekakor veliko resnejši kot se nam dozdeva na prvi pogled, saj je s svobodo enako kot z zdravjem - dokler ne zboliš, sploh ne veš, da lahko kaj izgubiš. Toda, ali je svoboda to, kar prodajajo, recimo, ZDA? Ne pozabimo: Bush je jasno rekel, da ne bo nobene svobode v infantilnih težnjah žepnih držav po neodvisnosti, kjer se bodo razbohotili despotski (nacionalistični) režimi. To, da je sicer možnost izbire poli-

tičnega režima v deželah, ki nimajo lastne suverenosti, stvar drugih, ne pa lokalnega prebivalstva, raje zamolči. Zato pa je toliko bolj jasno, da ne smemo spregledati intence njegovega sporočila: podkupili vas bomo, da boste dali mir. Kar se dominacije "velikih" tiče, pa je pač še zmeraj tako kot je vekomaj bilo: močnejši je zmeraj ukazoval šibkejšemu in pri tem bo tudi ostalo - glede svobode torej človeštvo od Nerona dalje ni prilezlo bogve kako daleč: "Gorje premaganemu!"

Toda z nekim podtonom moramo soglašati: kaj bi nam pomagala neodvisnost, če bi morali živeti pod, recimo, tako demokratičnim režimom, kot je HDZ-jevska nesrečna Hrvatska? Svoboda ne velja samo navzven, ampak tudi navznoter in na tej točki odslej za nas vse stoji ali pade. Restavracija klerikalizma (da o domobranstvu ne govorimo) vsekakor naši svobodi ne obeta ničesar dobrega.

Premagan pa je bil v zadnji vojni tudi duh svobode. Pa ne s tanki, ampak z idealom nove izgradnje "skupnega evropskega doma", v katerem ne bo prostora niti za konkretni niti za abstraktni pacifizem. Od Hegla naprej sicer vemo, da je najvišja oblika svobode sužnost, saj sta gospodar in suženj vzajemno odvisna drug od drugega. Vseeno pa bi bilo treba to dialektično igro preseči, privzdigniti z novim epohalnim "aufheben". Žal lahko dosežemo pomiritev med svobodo in moralno le na abstraktnem nivoju, kajti ideali nenasilja niso zamisljivi brez svobode in vice versa. Zato je polom abstraktnega pacifizma, ki se odločno bori proti vsaki obliki (vojaškega) nasilja, neskončno boleč.

V praksi človeku veliko več pomeni konkretna svoboda kot abstrakten mir. In pri tem bo tudi ostalo. Naj ne zveni cinično, ali celo revanšistično, toda novi evropski integracijski ideali se bodo slej ko prej zlomili na ošiču svobode. Če ne prej, pa takrat, ko se bo Evropa po zakonu železne ekonomske nujnosti ponovno znašla v obdobju krize in bodo evropski narodi (ki se svoji nacionalni identiteti ne bodo nikoli odpovedali) za težave v "skupnem domu" začeli dolžiti drug drugega. Takrat jih bo čakala "jugoslovanska zgodba", le da bo njen zaključek veliko bolj krvav in usoden od "našega" prekletstva.

In še nekaj: Slovenci so bili že pred stoletjem naklonjeni integraciji, le da je bil splošen trend v Evropi ravno nasproten: najprej smo se s teškim srcem ločili od "grobnice narodov", potem pa pristali v novi integraciji "bratskih narodov". Evropa verjetno v Jugoslaviji jasno opaža svojo lastno "integracijsko" prihodnost in je zato tako "prizadeta", nemočna, zmedena in ohola. Ples dialektike svobode in morale se za Evropo šele začne.

Rajko Muršič

"NEMA LABAVOG!"

Krščanskih demokratov ne bom volil, še manj kakega bivšega komuniste, tudi Viktorja Žaklja ne bom, ni bogat, razen če so ga domači naplahtali in mu skrivajo bogastvo, ki naj bi bilo v kovačiji, trgovini in gozdovih. Volil bom Vitomirja Grosa, kranjskega župana in Zlatka Kramariča, predsednika osiješke občine. Za slednjega nisem povsem prepričan, če ga bom lahko volil. Ampak njega voliti je zame ne samo simbolično dejanje, marveč vrednota, predanost demokraciji in upor totalitarizmu, ki je tako hudo značilen za sveti Balkan, na katerem žal živi tudi gospod Kramarič.

Krščanskih demokratov ne bom volil zato, ker so mi v Kreditni banki v Mariboru, v ekspozituri na Ptuj, zapravili materinih 3000 mark, in ker so mnogim kristjanom na Slovenskem zašuštrali 900 milijonov dolarjev, in ki jih zdaj v bogajme raje dajejo v dinarjih - po borznem tečaju marke, hvalabogu. In rdečih ne bom volil, ker so proti zakonu o denacionalizaciji in privatizaciji. Pa tudi liberalcev ne bom volil, če že kdo kani razmišljati, da bom k njim pristopil. Ne maram jih, ker so v tej stranki miši in mačke najslabše pasme.

Zakaj bom volil Vitomirja Grosa, populista od nog do glave, revolucionarja z najboljšim pedigrejem, intelektualca z roba, policajca in dobrega očeta in odličnega šoferja? Odgovor ni preprost. Pa vendarle mogoč. Vitomirja Grosa bomo Sloverci volili predvsem zaradi njegovih retoričnih sposobnosti in dialektično dia-gnostičnih napovedi v slovenski skupščini. Ker karakteristiki zvenita skoraj po Krambergerjevo, sem na tem mestu dolžan takojšnjega pojasnila. Vitomir

Gros ni novi Ivan Kramberger, dobri človek iz Negove, Gros je, če si sposodim Balzaca, neke vrste socialnež, socialni trikot, ki ga tvorijo denar, znanost in umetnost. In še več. Vitomir Gros iz Kranja ima voljo državnika, ki ne samo obdarja nesrečnike v vojni, marveč je človek, ki v sebi, kakor piše Balzac, osredotoča tisoč sijajnih kvalitete, je meč generala, njegova osvajanja, ki jih je sam izsilil od družbe, da jo lahko obdavi in je ves aristokratski razred, ki si mora prizadevati, da se dokopije do monopola, kot se je nekoč moral prizadevati, da se je dokopal do materialne moči. Slovenec takega Grosa potrebuje in ker takega Grosa ima, ga bo z volitvami postavil na tron.

Če smo že imeli Stalina, Tita, Kavčiča, Popita, Krambergerja in Markoviča, zakaj Slovenec ne bi imel Grosa! Njegov ponosni nacionalizem je sprejemljiv, ker je uporen komunizmu. Prav zavoljo te logike in aksionomije nacionalizem proti komunizmu je demokracija - je kranjski župan zadnji pozitivni komunistični lider Vzhodne Evrope. Z njegovim prihodom na oblast se lahko v Sloveniji in pozneje v Evropi razvije nov postkomunistični new age, ki bo zavrli fašistoidni nacionalizem in ustoličil kate-gorijo skupine.

Epilog: Ni tvoja zmaga, volilec, ako želiš pobožnost in Vitomirja Grosa, populistično držo in pozitivizem. Nasprotno! Poraz ti lahko pripišem, kajti tvoja razsodnost je brezupna in modrost prerazsipna, da bila resnična in jasna. Zato, moj dragi volilec, vzdrži se pristranskih komentarjev in ostani na trdnih tleh - voli samo postkomunistični Vitomirja Grosa.

Zdenko Kodrič

Opombe in viri:

1. Delo, četrtek, 19. septembra, stran 2, 3
2. Večer, četrtek, 19. septembra, stran 1, 2
3. Nova revija 111,112, stran 1058, 11
4. Honore de Balzac, Vojvodinja de Langeais, stran 32
5. Zdenko Kodrič, Biti oven v hudih časih, stran 7 do 67
6. Postkomunizem: nič nima opraviti s postmodernizmom in komunizmom, je aksiom samobrambe
7. Stalin, Tito, Kavčič, Popit, Kramberger in Marković: nekdanji politični prvaki in kandidati prvakov in podprvakov Jugoslavije so omenjeni predvsem zaradi našega zgodovinskega spomina, za katerega je značilno, da briše tisto, česar se brisati ne sme in ne more
8. Vitomir Gros je predsednik občine Kranj, poslanec LS in mož s črno brado na teve ekranih

ŠTEFAN SMEJ:

K REGIONALIZMU

Za razprave o regionalizmu je značilno, da gre po eni strani zgolj za upravno politično umevanje, po drugi pa za raziskovanje fenomena, ki ima po besedah Štefana Smeja, filozofa iz Murske Sobote, v Sloveniji in srednji Evropi še posebej izrazito domovinsko pravico. Smejevo razmišljanje je posebno in nenavadno, kompleksno je elaborirano v razpravi, ki bo izšla v Katedrinem zborniku s Kolokvija o regionalizmu v oktobru.

"Življenjski prostor ni determiniran samo z ozemljem, večja ga tudi ekvivalenten način življenja," pravi Smej in poudarja zlasti ekološko in mitološko razsežnost regionalnih posebnosti, ki zmorejo formirati moderne bivanjske tehnike, izhajajoče iz klasičnih ljudskih posebnosti.

deležbe v svetovnih procesih, ampak tisto, kar nas kot eno izmed etnicističnih možnosti nekega globalnega procesa ekvivalentno vključuje v svetovni krogotok. Seveda so nekatere vloge v globalni ekonomiji že porazdeljene, švicarske ure so samo švicarske ure in francoski siri so samo francoski siri, zdaj si mi ne moremo zamisliti, da bi z enako močjo lansirali prireške ali prekmurske sire zato, da bi delovali v planetarnem smislu kot regionalci, ki proizvajajo to in to in je v njihovih izdelkih strnjeno to in ono iz njihove pokrajine. Najti moramo svoje mesto v tej planetarni regionalizaciji; mi denimo govorimo o možnosti nekega blagega turizma kot tistega, kar lahko generira naša ekologija in naša mitologija.

Katedra: Dejansko je preseženo pojmovanje regionalizma kot zgolj upravno političnega pojma. Gre za kompleksen fenomen. Lahko bi morda rekli, da za kompleksno filozofijo.

Smej: Tudi če sploh ne bi vedeli, kaj naj počnemo z regio-

ionalizem ne krni moči nacionalne države, ampak blokira njeno nasilje. Če se nacionalna država konstituira kot srečevališče razlik, in sicer razlik, ki eksistirajo znotraj enotnega kulturnega kroga, se te razlike formirajo. Istočasno njena moč ne slabi, blokira pa se njeno nasilje, ki ga izvaja.

nalizmom, tudi če bi pustili, da preko nas govori samo nezavedno, bi že to imelo določen smisel. Bi že to samo klicalo k bivanjski avtentičnosti. Nikoli nisem v zadregi, če me kakšen trden zagovornik centralizma pobija na ta način, da mi dopeduje, da regionalizem kot tak ni možen, da ga mi, ki ize-načujemo regionalizem z ljudstvom, preveč drobimo, da smo šli za eno stopnjo nižje od tega, kar Evropa danes priznava kot regionalizem, in kar se govori v Evropi kot o regiji. Mi smo dejansko skoraj neutrudni, če vzamete v Sloveniji oziroma srednji Evropi, da uvedem še to kategorijo, potem ko smo Slovenci razbili Jugoslavijo, ne najdemo pomiritev znotraj slovenstva, ampak še naprej regionaliziramo in sumničav kritik bi v tem seveda videl napad plemenske miselnosti. Ampak mi si samo pripisujemo moč, da govorimo govorico časa. Zakaj ne bi mogel enkrat spregovoriti duha časa v zavrženih krogih izven svetovnih megapolisov. To je čisto postmodernistično in istočasno vsi negativni trendi globalne ek-

onomije govorijo v moj prid. Če zagovarjamo avtentičnost bivanja, potem je najbrž edino, kar stoji na koncu silovitega stresa, ki čaka človeštvo prihodnosti kulturna revolucija, ki temu sledi in prestrukturira življenje ter ga ponovno vzpostavi na določeni sub-megapolitni ravni, ne več v samih središčih. To ni nič drugega kot govorica samoohranitvenega nagona.

Katedra: Ta globalizacija vodi k formiranju novih življenjskih tehnik, kot pravite v enem svojih člankov.

Smej: To je tisto, kar se na sinhroni osi, znotraj nacionalne države, kaže kot alternativa. Sinhrona os zato, ker je nacionalna država sestavljena iz regij in je iz njih izpeljana, nikakor niso regije izpeljane iz nacionalne države, kakor bi se to danes hotelo povedati in dokazovati. Torej znotraj nacionalne države obstajajo različne grupacije in med drugim nenazadnje tudi alternativa v mestih. Alternativa se pogosto povezuje z robnimi skupinami, z marginalnostjo, in tisto, kar je še bolj marginalno so tiste bivanjske tehnike, ki jih na

Dravskem polju nimaš dovolj, da bi ga topilo." Bistveno je to, da so te bivanjske tehnike, ki jih je pravzaprav na novo odkrila alternativa, oziroma so se iz alternative izvile, dejansko ljudske tehnike.

Katedra: Prihajamo do zanimive situacije, ko alternativa oblikuje in spreminja etablirane pozicije.

Smej: Zanimivo je, da alternativa te etablirane pozicije spreminja in preoblikuje na tak način, da se nezavedno vrača k principu ljudskega, toda ne k principom ljudskega, ki je folklorizirano do nerazpoznavnosti in služi samo kot okrasek na telesu nacionalne države, samo kot privesek, kakor: "glejte, tudi to je v meni, v mojem nacionalnem telesu", ampak v tisto, kar ima avtonomno pravico do obstoja.

Katedra: Nekoliko izzivalno vprašanje: zakaj je regionalna razvojna opcija najbolj perspektivna za Slovenijo?

Smej: Iz preprostega razloga, ker je Slovenija majhna dežela, je srednjeevropska dežela in je ekološko situirana na področju, ki je že dolgo manipulirano. Slovenija na primer niti nima kje skladiščiti jedrskih odpadkov, ne vpliva na nobeno veliko svetovno morje, niti nima nekega velikanskega sibirskega zaledja, in ni naključje, da se je regionalizem najprej pojavil v

regionalizma najprej vzpostavila tukaj. Če torej Slovenija živi v srednji Evropi, potem mora biti še kako pozorna na to, da ne pretira v tlačenju njenih nacionalnih interesov, ki se ne ozirajo na ekološke danosti oziroma na ekološke predpostavke. Razen tega, Slovenija kot tista matica, domovina, ki je mene kot Prekmurca nekoč zaradi prebujajočega se nacionalnega interesa rešila pred pomadžarjenjem, istočasno tudi rešuje, kajti če je moj eksistenčni interes ogrožen, če ga nacionalna država ne upošteva, začnem razmišljati o neki drugi politični možnosti življenja. Človeški rod je strukturiran tako, da obstajajo različne nacionalnosti, toda istočasno je strukturiran tako, da te nacionalnosti niso univerzalne in dokončne forme, kajti te nacionalnosti so prišle post festum, potem, ko se je nek politični način življenja že vzpostavil in je bil ta zakon izpeljan iz naravnega zakona. Zavedam se, da je to nevarna bližina boljše ali fašistične naravne zakonitosti. Toda, če se bomo tega vedno bali, torej priti v bližino te naravne resnice o političnem življenju, potem ne bomo nikoli mogli formirati ekvivalentnega političnega življenja. Zakon narave in zakon polisa je nekaj drugega, in vsi tisti, ki so ta dva zakona izenačevali, so navsezadnje prišli do rekla: "mi potrebujemo večji življenjski prostor". Pa ne

Katedra: Vaša kategorizacija, da regionalizem utemejuje zlasti regionalistična ekologija in mitologija, je neobičajna in zanimiva.

Smej: Če vzamem psihoanalitiški primer in izhajam iz tega, da se v posameznikovem Jazu bodejo Nadjaz in realni svet, potem se isto dogaja v vseh političnih oziroma alternativno političnih entitetah. Če ima država svoj Nadjaz, ki ima svojo ikonografijo in je nacionalna država usmerjena v to, da homogenizira in da izničuje sleherni heterogenost in predvsem izničuje razlike, potem mora biti na isti način strukturiran tudi regionalizem, če hoče eksistirati. Regionalizem ne more izhajati samo iz neke alternativne želje, kaj naj bi regionalizem bil, recimo upor Mariborčanov ali Pomurcev proti Ljubljani in proti centralističnim težnjam Ljubljane, ampak se mora zgraditi prav tako mnogoplastno kot se strukturira nacionalna država. Slabost regionalizacije pa je v tem, da nima institucij nacionalne države in bi jih bilo tudi nesmiselno vsopostavljati na regionalni ravni. Tiste institucije, ki naj bi utrjevale nacionalno zavest in imajo mitologijo ter ekologijo. Ti dve kategoriji sta tisti, ki fundirata regionalizem skozi mitološko zavest, (s čimer seveda pridemo v nevarno bližino tribalizma) in skozi ekološko zavest.

V Prekmurju se je na primer pojavil regionalizem iz "B und B" filozofije, kot bi rekli globalisti ali planetarci. Prekmurci so namreč začeli razmišljati o tem, koliko vagonov substance gre iz pokrajine in koliko se je vrača. Ampak ne gre toliko za to, da bi se prodala substanca in da bi se vzpostavil ta ideološki aparat o substanci, o krvi in zemlji in s tem v zvezi o fašizmu, ampak za vprašanje entropije. Ali je smiselno v planetarnem in regional-

Ampak ne gre toliko za to, da bi se prodala substanca in da bi se vzpostavil ta ideološki aparat o substanci, o krvi in zemlji in s tem v zvezi o fašizmu, ampak za vprašanje entropije. Ali je smiselno v planetarnem in regionalnem oziru ustanavljati neke centre, kjer se kopičijo dobrine in se istočasno kopiči tudi upravna moč, ali pa je temu potrebno čim prej priti na sled in to presekat.

nem oziru ustanavljati neke centre, kjer se kopičijo dobrine in se istočasno kopiči tudi upravna moč, ali pa je temu potrebno čim prej priti na sled in to presekat. Da bi se ta regionalna zavest utrdila, je potrebno vzpostaviti mitologijo in ekološko zavest.

Katedra: Pravite, da regionalizacija blokira razmah nacionalne države. Kaj bi bil konkreten ugovor tistim, ki zagovarjajo njeno veliko moč?

Smej: Regionalizem ne krni moči nacionalne države, ampak blokira njeno nasilje. Če se nacionalna država konstituira kot srečevališče razlik, in sicer razlik, ki eksistirajo znotraj enotnega kulturnega kroga, se te razlike formirajo. Istočasno njena moč ne slabi, blokira pa se njeno nasilje, ki ga izvaja. Vidi pa se prav v tem, da nacionalna država ne dopušča regionalnih mitologij. Mi moramo pristati na lipo kot nacionalno drevo, čeprav to ni naše prekmursko regionalno drevo oziroma je to manj kot je na primer jelša ali vrba - če govorimo o kultu dreva, ker so to tukaj avtohtona drevesa. Mi moramo, če se nacionalna država razbohota, vedno prenašati njeno nasilje, v ekološkem smislu prav tako, v tem entropijskem smislu mo-

Nacionalna država ves čas vzpostavlja regionalizem kot folklorizem, vzpostavlja ga toliko, kolikor ga potrebuje, zato ta generira neka notranja tekmovanja, ki pa jih s svojo zvičajnostjo transformira v povečevanje svoje moči.

ramo ves čas transferirati neke dobrine. Seveda pa se nočemo odreči nacionalnim kulturnim programom, ker sicer ne bi mogli parirati regionalnim težnjam sosednje nacionalne države, to je Madžarske. Sam regionalizem zase brez podpore nacionalne države nima te moči in bi bil v tem primeru absorbiran od sosedov. Vedno gre za preigravanje razlik, do kod lahko v nekem času greš, ne gre samo za nek regionalni realizem, ampak gre za zavest, da moraš ta proces sprožiti oziroma ga sproži duh časa. Saj pred časom ne bi upali tako samozavestno govoriti o tem, ker bi bili bolj travmatizirani z obstojem naše nacionalne države. Toda duh časa deluje v našo korist, tudi drugod se to pojavlja, na primer na južnem Tirolskem se začnajo premikati Avstrijci in ta zadržanost Evrope do priznanja Slovenije je mogoče povezati s strahom, ki je latentno prisoten. Zavest je v tem, da se regionalizem giblje, kljub nasilju nacionalne države, kar je mogoče povezati tudi z ekonomskimi interesi nacionalnih buržuazij in nomenklatur, ki so to želele. Toda zdaj je čas, da se v planetarnem smislu stopi nasproti z nekim sporadičnim aktom.

Katedra: Čas je torej za pozitivno definiranje regionalizma in skladno s tem za njegovo opredelitev v normativnih aktih.

Smej: Nacionalna država ves čas vzpostavlja regionalizem kot folklorizem, vzpostavlja ga toliko, kolikor ga potrebuje, zato ta generira neka notranja tekmovanja, ki pa jih s svojo zvičajnostjo transformira v povečevanje svoje moči. Skratka, država rahlo intrigira med Prieki pa med Prekmurci in tako naprej med različnimi regijami in jim deluje posamezne naloge: vi boste prehranili nacionalno državo, vi boste imeli v

Mariboru težko industrijo za nacionalno državo, vi boste imeli jedrsko elektrarno, vi boste imeli rudnik urana za nacionalno državo... To ves čas počne in lokalni aparatčiki radi padejo na to cako. Postanejo ponosni, da so lahko v službi nacionalne države. Sam sem doživel ob predlogu, da bi naj predelovali tudi kaj drugega kot pa samo sladkorno peso in koruzo in ostale monokulture, da mi je zadolžen v tem kombinatu rekli: "Kaj pa vi čekate, jaz sem zadolžen za to, da prehranim Slovenijo s pšenico." Torej to nacionalna država dela ves čas. Tisto, česar pa nacionalna država ne dela, mora narediti regionalizem, ne kot folklorizem, ampak kot fenomen, ki je vzpostavljen na svoji mitologiji in svoji ekologiji. Tukaj je potrebno ponovno reči takole: nenadoma ni več sramotno, da sem iz te in te regije, medtem ko se je včasih vsaj v določenih svetovljanskih krogih rado poudarjalo internacionalizem, ki pa ni dosegel tega, kar je želel. In vedno je tudi igral neke zahrbtnje igre, vedno je po eni strani internacionaliziral, po drugi pa blokovo delil. Zdaj pa ne gre več za to, zdaj govorimo o nacionalni pripadnosti. In ta nas definira. Ne kot tisto, kar nas izključuje iz u-

Ampak mi si samo pripisujemo moč, da govorimo govorico časa. Zakaj ne bi mogel enkrat spregovoriti duha časa v zavrženih krogih izven svetovnih megapolisov.

srednji Evropi, pa naj se Peter Handke posmejuje iz srednjeevropskih oblakov, kakor se hoče. V srednji Evropi se je pojavil regionalizem skupaj s srednjeevropskim samim, kar so hoteli nekateri interpretirati zgolj kot resignacijo za rumeno-črno monarhijo, in kar Srbi še zdaj razumejo samo kot to. V resnici pa gre za poglobljen občutek ekološke ogroženosti. Tudi ni naključje, da so Francozi manj pozorni do okolja in da je tam ekološko gibanje manj intenzivno kot v Nemčiji, kajti Francija je ob morju. In ker se je ta ekološka zavest najprej vzpostavila tukaj, se je tudi zavest

potrebujemo večjega, sploh potrebujemo življenjski prostor, za to gre zdaj. Življenjski prostor ni determiniran samo z ozemljem, večja ga tudi ekvivalenten način življenja. Če se življenjski prostor kontaminira z neprimerno industrijo ali pa s skladiščenjem jedrskih odpadkov in se ga nenehno še zmanjšuje s slehernim nepremišljenim reakcionističnim posegom v okolje. V okviru obstoječega političnega prostora pa se ga večja z ekološko uravnoteženimi življenjskimi tehnikami.

Sašo Dravinec

**DR. ALOJZ KRIŽMAN,
REKTOR UNIVERZE V MARIBORU
O GRADNJI ŠPORTNEGA CENTRA
UNIVERZE:**

UNIVERZA V MARIBORU

VONJ DENARJA VZBURJA IN VABI

"Mislim, da se okrog te gradnje športnega centra ni prav nič zakompliciralo. Vsa dokumentacija je bila junija predana ministrstvu za šolstvo. Predračun, izdelan na osnovi te dokumentacije, nas je osupnil, saj znaša kar 120 milijonov. To je bistveno več kot smo načrtovali, do tega pa je prišlo zaradi izjemno neugodnega terena. Kot je znano, je bilo tam nekoč odlagalništvo smeti in gramoznica, zaradi tega je potrebno zelo zahtevno temeljenje na zelo velikih pilotih. Tako predstavljata samo temeljenje in izkop praktično 30 odstotkov vrednosti investicije. Mi smo ves čas računali, da nam bo letošnjih šest predvidenih milijonov iz republiškega proračuna zadoščalo za okrog 10 odstotkov investicije, zdaj vidimo, da bo komaj za pet odstotkov in to po junijskih cenah gradnje. Ta izračun nas je prisilil, da smo v našem projektivnem biroju sredi junija začeli iskati variante, s katerimi bi lahko gradnjo pocenili. V sedanjih razmerah je namreč zelo težko predvideti, kdaj bo naša družba lahko za ta projekt zagotovila potrebnih 120 milijonov. Ob tem, ko v šolstvu ni denarja niti za osnovno dejavnost, je celo predvidenih šest milijonov postalo hudo vprašljivih.

Tako smo izdelali štiri variante temeljenja in za četrto od njih ugotovili, da bi bilo stroške temeljenja mogoče zmanjšati približno za polovico, če bi celoten objekt dvignili nad zemljo za eno etažo. To pa bi seveda pomenilo bistveno spremembo v izdelavi dokumentacije in dodatne stroške pri gradnji. Vprašanje je, koliko bi v globalu s tem pridobili - to bomo vedeli jeseni. V naših debatah o zmanjšanju stroškov se je sredi poletja ponovno pojavila tudi stara ideja o tem, da bi izkoristili lokacijo pri Braniku, takoimenovano "luknjo". Kolikor vem, je bilo za ta prostor že od vega začetka predvideno, da se bo nekoč pokril in se uredil kot dvorana. V času gradnje športne dvorane Tabor je bila ta lokacija ena od alternativ, vendar je sedanja lokacija dvorane tedaj zmagala tudi iz čisto političnih vzrokov - vsaka občina je morala dobiti kak pomemben objekt. Takrat je bilo tudi rečeno, da bo lahko univerza v veliki meri izkoriščala to dvorano. Kot je znano, se to ni zgodilo.

Tako smo sprejeli tudi idejo o gradnji v okviru športnega parka Branik kot eno od možnosti. Rečeno je namreč bilo, da bi to pocenilo gradnjo, razen tega bi tudi mesto in klub Branik nekaj prispevala. Vendar smo najprej hoteli ugotoviti, kdo je sploh lastnik zemljišča na tej lokaciji. To nalogo je prevzel bivši tajnik naše univerze, Sever. Zdi se namreč, da so bile čudne igre okrog tega zemljišča, da je bilo

prvotno cerkvena last - kdo ve, kaj se še skriva za tem... Naš osnovni pogoj je namreč, da je univerza lastnik zemljišča in seveda tudi lastnik celotnega objekta študentskega športnega centra.

Ko bodo stvari okrog lastništva zemljišča razčiščene, bomo proučili še oceno stroškov gradnje na tej lokaciji. Kajti, če se gradnja ne bi dovolj splačala, potem sploh ne bi imelo smisla še razmišljati o tem. V primeru, da bi bilo za nas to ugodno, bi po mojem mnenju morali o tem razpravljati kot o eni od variant.

Rad bi poudaril, da ni nihče nikomur nič obljubljal, tudi noben univerzitetni organ še ni razpravljal o tem. Nočem pa, da nam bi kdo kasneje, ko bi morali zaradi prevelikih stroškov ustaviti gradnjo, očital, da nismo preizkusili vseh možnosti.

Tisto, kar je najbolj sporno, je gotovo želja Branika, da bi bil souporabnik športnega centra univerze - v tistih urah, ko ga študentje ne bi izkoriščali. Toda 8000 študentov Univerze v Mariboru gotovo zadošča za polno uporabo centra, razen tega pa se ob več uporabnikih ponavadi pojavijo težave. Toda na drugi strani bi Branik študentom dal na voljo svoja zunanja igrišča... O vsem je torej potrebno dobro razmisliti, pretehtati vse argumente in najti varianto, ki je za univerzo in predvsem študente najugodnejša. Znan je postopek tega odločanja v organih univerze in končno na seji Sveta univerze. Mislim, da bodo pri tem študentje imeli dovolj možnosti za soodločanje. Tako ne vidim razloga za očitke, da jih nekdo - to naj bi bil predvsem rektor - skuša izigrati."

Univerzitetno telovadnico bi morali pričeti graditi že julija, toda ponovno so "v igri" stare kombinacije s pokrivanjem malega stadiona v Ljudskem vrtu

Novo študijsko leto se je začelo, s tem pa se v Univerzitetnem mestu Maribor pričnejo (vsako leto znova, odkar mariborska univerza obstaja) težave z izvajanjem predmeta telesna vzgoja na višje in visokošolskih ustanovah. Z univerzitetno telovadnico, ki jo "snujejo" že skoraj dve desetletji in bi jo morali julija tudi že pričeti graditi, ponovno slabo kaže. Študentska populacija se iz leta v leto večja; letos bo treba tako zagotoviti izvajanje predmeta telesna vzgoja več kot 8.000 študentom. Kam z njimi? To vprašanje se zastavlja vsako leto znova, prav tako si vsako leto znova Univerza zagotavlja podnajemniško pravico v raznih športnih objektih širom Maribora, pod pogoji in v rokih, ki jih določijo upravljalci

športnih objektov in niso vedno najbolj optimalni za študente ter, se razume, to vse tudi stane Univerzo nekaj denarja in včasih še malo več.

Potreba po univerzitetnem športnem centru s telovadnico ni sporna. Še več, le še vprašanje časa je, kdaj bodo pričeli z gradnjo. Vsa potrebna dokumentacija od lokacijske do gradbene, je zbrana; pripravljen je finančni načrt, na katerega je dalo svoj blagoslov tudi Republiško ministrstvo za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo. "Izgradnja univerzitetne telovadnice v Mariboru je vključena v plan investicij omenjenega sekretarata za leto 1991, s pripombo, da bo dejansko leto financiranja odvisno od proračunskih možnosti." To je med ostalim zapisal republiški minister za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, dr. Peter Venclj v odgovor na delegatsko vprašanje poslanca v republiški skupščini Dejana Murka.

Situacija v Sloveniji je trenutno takšna, da primanjkuje denarja na vseh koncih in krajih. V skladu s tem so sklenili v ministrstvu za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, da bodo v letu 1991 namenili za gradnjo univerzitetnega športnega centra v Mariboru prvi obrok v višini 6 milijonov din. Ta denar naj bi bil v teh dneh nakazan na žiro račun Univerze v Mariboru. Omenjena vsota ni visoka, zadostovala pa bi za pripravo prostora za gradnjo in položitev temeljnega kamna.

Nadaljevanje zgodbe o univerzitetnem športnem centru v Mariboru človeka nehote asocira na TV serijo o dinastiji Carringtonovih. Namreč, kljub vsem dejstvom, ki bi nas pripeljala na misel, da se bo te dni svečano pričela gradnja univerzitetnega športnega centra s telovadnico, s tem, kot zaenkrat stvari kažejo, ne bo nič. Naenkrat se je pojavila kombinacija, po kateri bi Univerza v Mariboru in Športno društvo Branik Maribor skupaj pokrila mali stadion v Ljudskem vrtu. Za tiste, ki morda še ne vedo, je treba omeniti, da ta ideja sploh ni nova, saj so se okrog družabništva med Univerzo in ŠD Branik pri pokrivanju "luknje" v Ljudskem vrtu pred dobrimi tremi leti že bile ostre polemike med rektorjem mariborske univerze dr. Alojzom Križmanom, profesorji telesne vzgoje in študenti na eni strani ter posameznimi profesorji z VEKS (danes EPF), ki so hkrati bili odborniki v ŠD Branik, na drugi strani. Predloženi so bili vsi argumenti za novogradnjo na Koroški cesti (za študentskimi domovi), kakor tudi za pokrivanje "luknje" v Ljudskem vrtu. Na koncu so prevladali študentski argumenti, oziroma težnje po lastnem objektu nad klubskimi interesi ŠD Branik.

"Vsak predsednik ŠD Branik si zastavi za nalogo pokritje malega stadiona v Ljudskem vrtu. Naslednje leto bo ŠD Branik praznoval 90 - letnico in razumljivo je, da je želja sedanjega predsednika Tomislava Lešnika po pokritju "luknje" toliko večja," je izjavil Drago Drevenšek, se kretar za športne dejavnosti pri Študentski zvezi Univerze v Mariboru ter nadaljeval: "Tudi sam se zavzemam, da se "luknja" pokrije, ker dejstvo je, da Maribor potrebuje več pokritih športnih objektov, vendar sem odločno proti, da se to izvede za študentski denar. Univerza v Mariboru potrebuje za svoje potrebe lasten športni center s telovadnico, predsednik ŠD Branik pa naj najde sponzorje, ki bodo dali denar za pokritje "luknje" kje drugje." Za rektorja univerze, dr. Križmana, pa pravi, da ga ne razume, kako lahko sploh pomisli na nekaj, s čimer so že pred leti razčistili. "Rektor bi moral skrbeti za celotno univerzo, konec koncev so ga na Svetu univerze izvolili tudi študenti. Ne morem razumeti, kaj se je v teh treh letih spremenilo, da je spremenil mnenje. Razen, da se je še povečalo število študentov, kar pa je samo še razlog več, da mariborska univerza dobi lastno telovadnico. Žalostno je, da je Maribor še kar naprej edino univerzitetno mesto v Evropi, ki ne premore niti enega pokritega objekta za izvajanje dejavnosti s področja telesne kulture in rekreacije."

Omenjenih 6 milijonov din, ki jih je Republiško ministrstvo za vzgojo in izobraževanje ter tele-

sno kulturo odmerilo mariborski univerzi za začetek gradnje univerzitetnega športnega centra je, kaže, zamikalo ŠD Branik, da bi z njimi (nekaj pa bi prispevala tudi mariborska občina in društvo samo) končno le pokrili svoj mali stadion v Ljudskem vrtu. Zato bi bili pripravljene dati Univerzi v času študijskega leta prostore za izvajanje predmeta telesna vzgoja. Laikom bo seveda takšna zamisel izredno všeč, še zlasti če vemo, da bi pokritje "luknje" bila veliko cenejša različica od novogradnje.

Seveda pa je realnost povsem drugačna, saj so študentski interesi v večini primerov nezdružljivi s klubskimi in obratno. Vedeti je treba, da potrebe študentov po telesno-kulturnih dejavnostih niso zreducirane v izvajanju predmeta telesna vzgoja, ampak so tu še razna univerzitetna tekmovanja, med-univerzitetna, kakor tudi treningi udeležencev teh tekmovanj in podobno. Prav tako moramo poudariti, na drugi strani, klubske aktivnosti, ki so prav tako razvejane na množico različnih športnih panog, na tekmovalni in rekreacijski del, pri tekmovalnem so neizbežna tudi tekmovanja, razdelitev v različne starostne skupine tekmovalcev... Razparceliranost mariborskih športnih društev pa je naslednji dejavnik, ki zahteva še kakšen pokrit športni objekt v Mariboru, v nastajanju pa so še razna strankarska športna društva, ki bodo to zahtevo le še poglobila.

Iz vsega napisanega sledi, da študenti ne morejo pristajati na to, da bi delili telovadnico s katerimkoli športnim društvom. Če bo ostal kak termin neizkoriščen, se lahko še vedno da v najem zunanjim uporabnikom, pri čemer je to tudi vir dodatnega dohodka. Istočasno se Univerza izogne političnim igraricam, ki jih je celotna zgodovina mariborskega športa polna in so v dobršem delu tudi zaznamovala mariborski športni vsakdan, v katerem razen odbojke v moški konkurenci in odbojke ter košarke v ženski sploh ne obstaja kolektivni šport, v katerem bi Mariborske ekipe kaj pomenile preko državnih meja.

Kdaj se bo spremenila miselnost tudi v glavah snovalcev športne politike, da bodo končno prešli na svetovljansko razmišljanje, kjer se vrhunski športniki producirajo skozi srednje šole in univerze, nakar jih proti odškodnini prepustijo klubom. Do tega bo, slej ko prej, moralo priti tudi pri nas, kje se bo takrat nahajal Maribor, ki ne premore niti ene telovadnice za univerzitetne potrebe, o tem pa naj razmišlja vsak zase.

Miro Lenič

BARVNE - LASERSKE - COLOR - FOTOKOPIJE
FOTOKOPIJE VELIKIH FORMATOV ... A1 ... A2 ...
FOTOKOPIJE NA BARVNE PAPIRJE
POVEČAVE - ZOOM - POMANJŠAVE

BIROSTORITVE
tiskarna
založba
trgovina
kopirnica
pisarniško
reklamne
storitve
62001 MARIBOR
GLAVNA TRG 4, PP 57
TELEFON (062) 26 360
TELEFAX (062) 26 074

EXPRESS TAJNICA

V zadnjem času, ko si naša družba prizadeva ujeti sodobne tokove v gospodarstva razvitih držav, se vsakodnevno srečujemo s pojmom management. Poslovodne organe, ki jih je ustoličil zakon o združenem delu, smo poimenovali v direktorje, ki jim pripisujemo vlogo managerjev. Ustanovljamo klube managerjev, izdajamo časopise, ki se ukvarjajo s tematiko managementa, organiziramo simpozije, odpiramo celo nove študijske smeri na fakultetah na to temo ipd. Pa vendar bi se moglo reči, da smo na izredno skromnih začetkih uvajanja sodobnega managementa v našo vsakdanjo prakso, kakor smo tudi na skromnih začetkih uveljavljanja tržnih zakonitosti in vseh njenih posledic v naš družbenoekonomski sistem.

Spodobni management temelji na splošno sprejetih načelih, praksah in znanjih, ki so se oblikovale skozi obdobje, daljše od enega stoletja, in so danes čvrsto zasidrane v miselnosti in praksi vodilnih ljudi uspešnih podjetij Zahodne Evrope, Severne Amerike ter pacifiških držav. Razumljivo je, da predstavlja dolgoletna prevlada komunističnega socializma ogromno praznino v razvoju tega pojma pri nas. Zato ni presenetljivo, da danes nekoliko evforično sprejemamo terminologijo tržne ekonomije, ne da bi uspeli precizirati njene pomene, in mešamo pojme, kot so podjetnik, manager, podjetništvo, management ipd.

Po drugi strani je management v svetu predvsem v zadnjem desetletju storil ogromen razvojni korak, ko se je filozofija upravljanja, vodenja in poslovanja bistveno spremenila od tiste, ki je prevladovala v obdobju do pojave gospodarske recesije v začetku osemdesetih let. Koliko novih teorij se je na tem področju oblikovalo samo v zadnjem desetletju, priča podatek, povzet po reviji The Economist, da je tržišče svetovanja na področju managementa naraslo od 3 milijarde dolarjev v letu 1980 na 22 milijard dolarjev v letu 1990.

PREDSTAVITEV AVTORJA

Bojan Praznik je soustanovitelj in direktor konzultantske družbe EC Plus iz Maribora, ki je članica nizozemskega holdinga Kuyipers van der Have Groep.

S področjem managementa se je srečeval v svoji več kot desetletni praksi na vodilnih delovnih mestih. Bil je član izvršnega sveta, odgovoren za planiranje v občini in kasneje v mestu Maribor, direktor republiškega zavoda za planiranje v Ljubljani in direktor Ekonomskega centra Maribor. Predvsem v obdobju službovanja v Ekonomskem centru se je pričel tudi teoretično ukvarjati s problematiko managementa v tržnih pogojih gospodarjenja in v povezavi s podjetništvom. To teoretično znanje je poglabljal s proučevanjem managerskih pristopov v ZDA, kjer je bil na enomesečnem usposabljanju in na številnih seminarjih, posvečenih tej tematiki.

S problematiko managementa se je pričel profesionalno ukvarjati pred dvema letoma, ko se je zaposlil pri že omenjenem nizozemskem holdingu, kjer je sodeloval na konkretnih konzultantskih projektih s področja managementa.

S teoretičnimi in praktičnimi spoznanji bo v nekaj nadaljevanjih seznanjal bralce lista Katedra.

Pri nas vsa ta dogajanja spremljamo bolj ali manj z distance, saj naši učbeniki in drugi teoretični pripomočki ekonomskih in drugih šol, katerih programi vsebujejo tudi področje managementa, ne morejo biti tako aktualni in ponujajo predvsem osnove, ki se danes smatrajo za preživele. Ovira je tudi zelo razširjeno nepoznavanje svetovnih jezikov med našimi vodilnimi kadri, ki ga dopolnjuje v zadnjem času vse težja devizna situacija in s tem možnost oskrbe z aktualno tujo literaturo, kar onemogoča tem ljudem seznanjanje s sodobnimi teoretičnimi in praktičnimi spoznanji na področju managementa. Če vzamemo v zakup še relativno zaprtost naših ekonomskih subjektov, ki ne omogočajo dinamičnega pretoka managerskih kadrov, kot je to primer v večini multinacionalno organiziranih podjetij, skoraj popolno odsotnost konzultantskih firm, ki bi se profesionalno ukvarjale s to problematiko (tu gre predvsem za tim. generaliste s področja management consultinga, za razliko od pri nas številnih specialistično orientiranih svetovalnih firm), potem je slika o spoznavni stopnji managementa popolnejša. Ta prazen prostor deloma zapolnjuje le nekaj izjem, kot je npr. šola za managerje na Brdu pri Kranju.

S svojimi prispevki nameravam bralcem Katedre nekoliko približati problematiko managementa, jih spodbuditi k razmišljanju in morebiti tudi k polemičnemu odzivanju. Edinstvenost managementa, ki je profesija, v kateri se združuje cel spekter znanj s področja ekonomije, sociologije, psihologije in ki zahteva vrsto specifičnih sposobnosti, je prav v tem, da odpira možnosti zelo različnih teoretičnih razlag, tako kot se v praksi manifestira v neštetihi variantah.

Lahko bi rekli, da je management tudi profesija, ki obilno nagrajuje tistega, ki jo obvladuje. To drži tako za posameznika kot za celotno družbo. Kjerkoli se namreč srečujemo z združevanjem ljudi na organiziran način, z namenom doseganja nekega cilja, igra management odločilno vlogo. Pri tem ne gre samo za poslovna področja, ampak tudi za vladne ustanove, družbene službe, kulturo, zabavna področja itd. Težko bi našli poklice, ki ob uspešni karieri nudijo toliko osebnih pridobitev, kot jih nudi poklic managerja.

Na kratko bi lahko management definirali kot proces, v katerem managerji zagotavljajo angažiranje ključnih dejavnikov, s katerimi neka organizacija lahko doseže svoje cilje. Ključni dejavniki so predvsem ljudje, oprema in naprave, kapital, informacije, material, energija. Pomen vsakega izmed njih se skozi čas spreminja, kar je tudi eden od temeljnih razlogov za stalno spreminjanje teorij o managementu. Z izvajanjem specifičnih funkcij, vlog in z uporabo specifičnih znanj ter sposobnosti manager s kombiniranjem navedenih dejavnikov pretvarja le-te v rezultat, po katerem se meri uspešnost managerja. Tudi rezultat ima lahko različne pojavnosti oblike, kot so: dosežen obseg proizvodnje, ali storitev, dvig kvalitete, pro-

duktivnosti, znižanje stroškov, profit itd. Kateri rezultat je najpomembnejši, je prav tako vprašanje, katerega odgovori se neprestano spreminjajo glede na trenutno prevladujoče teorije o managementu.

John Naisbitt in Tom Peters v svojih delih "Megatrends" in "A Passion for Excellence" navajata, da sodobna podjetja danes drugače vrednotijo posamezne dejavnike in tudi rezultate, kot so se pred nedavnim. Prej je bilo bistveno čim več prodati, zagotoviti si največji delež na tržišču, medtem ko danes prevladuje težnja po ustvarjanju kvalitete, edinstvenosti proizvoda in po obvladovanju specifičnih tržnih niš.

Katere so funkcije, kakšno vlogo mora igrati in katera specifična znanja mora manager obvladovati, da bi s kombiniranjem dejavnikov dosegel željeni rezultat? Predvsem gre za pet ključnih funkcij: (1) planiranje, (2) organiziranje, (3) kadrovanje, (4) vodenje in (5) nadziranje. V sprovanju le-teh mora odigravati: (1) vlogo povezovalca, (2) vlogo tistega, ki skrbi za prave informacije na pravem mestu, ter (3) vlogo subjekta odločanja. Obvladovati mora splošna konceptualna znanja, psihološka znanja in tehnična znanja. Na višjem kot je nivoju bolj mora obvladovati konceptualna znanja, medtem ko morajo imeti managerji na nižjih nivojih več tehničnih znanj.

O funkcijah managerja pa nekoliko več prihodnjic.

Intervju s slovenskim predstavnikom Štefanom Lončnarjem

Za Čehe in Slovake je bila Slovenija vedno samo ena izmed jugoslovanskih republik. Ko so se pojavila prva razmišljanja o njeni neodvisnosti, mnogi v ČSFR niso razumeli, zakaj si Slovenci to želijo. Šele po barskem napadu JLA na Slovenijo so se zanj začeli zanimati tudi mediji, in šele tako so začeli ljudje počasi dojemati slovenske težnje. Del teh prizadevanj so tudi predstavništva Republike Slovenije v tujini, od nedavna tudi v Pragi. Vodi ga mag. Štefan Lončnar, ki se je ljubeznivo odzval povabilu našega praškega dopisnika in mu dal tale intervju.

Kaj lahko poveste o Vašem zastopstvu in o samem sebi?

Zastopstvo sicer ni ambasada, vendar predstavlja interese Republike Slovenije v tujini. Doselej imamo 9 zastopstev na treh kontinentih. Zakaj tudi v Pragi? Imamo tradicionalno dobre odnose s ČSFR nasplo in s Češko posebej. Veže nas tudi to, da smo dolgo živeli skupaj v avstrijski monarhiji. Tudi v med in po vojni Jugoslaviji je bilo mnogo pristnih vezi med prebivalci naših dveh držav. Sama Praga je odigrala pomembno vlogo v oblikovanju slovenske intelektualne sfere, saj je tukaj študiralo mnogo Slovencev, ki zavzemajo pomembne položaje v kulturi, znanosti in gospodarstvu. Zas-

topstvo deluje pod okriljem ljubljanske banke kot nevtralne ustanove. LB je dobila od slovenske vlade nalog, da zastopa interese Slovenije do trenutka, ko bomo dosegli osamosvojitve. Delavci zastopstva so uslužbenici banke, edino jaz imam pooblastilo vlade. Prej sem bil tudi sam v službi pri LB, in sicer kot vodja oddelka za socialistične države, od 1989 pa kot direktor predstavništva v Pragi.

Kakšne so naloge zastopstva?

Najprej smo se osredotočili na zastopanje gospodarskih interesov in širjenje ekonomskega sodelovanja med Slovenijo in ČSFR. Slovenska vlada želi povečati obseg investicij, skupnih podjetij, kooperacij itd. Prav v tem je naša perspektiva, saj že čutimo posledice razpadanja jugoslovanskega tržišča. Sodelovanje z južnjaki je pogosto nemogoče, torej se moramo preusmeriti na druge države, ki so nam tradicionalno blizu, kot npr. Češka. Naslednja važna naloga je politična, saj moramo odnose med našima državama še izboljšati. Reči je treba, da so stiki od medsebojnih obiskov predstavnikov naših vlad zadovoljivi. Verjamemo, da je Slovenija za ČSFR zanimiv partner, ki ima kaj ponuditi. Želimo biti bolj prisotni na vašem trgu. Zgraditi moramo novo strategijo vzajemnih odnosov, predvsem gospodarskih.

V tej sferi doslej ni bilo vidnejših uspehov. Je morda eden od razlogov dejstvo, da v Sloveniji še veljajo zvezni zakoni, ki zavirajo razvoj?

Se strinjam, ni pa to edini razlog. Razlogi so tudi na slovenski in češki strani. V Sloveniji začenjamo z reformo, podobno vaši. Smo pred procesi denacionalizacije, privatizacije, restitucije... Nismo pa še zagotovili pogojev, da bi bila slovenska podjetja zainteresirana za vlaganja pri vas in obratno, da bi ustanavljali skupna podjetja itd.

Kot ste rekli, poteka v Sloveniji reforma, podobna Češki. Verjetno so tudi pomembne razlike.

Reforma na Češkem je hitrejša, konceptualnejša in konsekvantnejša. V Sloveniji še ni ustreznih zakonov, dogovorili se nismo še niti za temeljna pravila igranja.

Kadar je gospodarstvo v krizi, so težave tudi v politiki. Na Češkem smo pričali ostrih političnih bojov, merjenj moči, prevar ipd. Kaj pa v Sloveniji?

Slovenska politična scena se je zadnje čase nekoliko spremenila. Kot da so vsi dojeli, da je zdaj obramba suverenosti pomembnejša od strankarskih sporov. Vsaj navidezno smo složnejši kot na Češkem. Zave-

damo se, da vsako našo napako spretno izkoristijo na jugu.

Na Češkem so velike težave z dejavnostmi in ustanovami, ki so se napajale iz proračunskih sredstev. Kako je s tem v Sloveniji?

Vsa ta področja so v krizi zaradi pomanjkanja denarja. Spremembe niso na boljše, ampak obratno. V najboljšem primeru stagnirajo. Šolstvo, zdravstvo, znanost... se pritožujejo nad pomanjkanjem sredstev. Ampak, kaj moremo, ko pa je proizvodnja v zadnjih 7 mesecih padla za 10%, in ni več nikogar, ki bi polnil proračun, ob tem pa je inflacija dosegla mejo 200%. V takih razmerah je pravzaprav čudež, da sploh še kaj funkcionira.

Kakšno je po vašem mnenju stanje v kulturi in umetnosti?

Slabo. Znano je, da je igrala Slovenija koncem 90-ih pomembno vlogo v razvoju avantgardne umetnosti v vzhodni Evropi, npr. NSK. Zdaj vse stagnira, ker so se interesi ljudi spremenili - tudi zaradi pomanjkanja sredstev. Resda te dejavnosti iz proračuna niso dobivale kdo ve koliko sredstev, a kaj malega se je vendarle vedno našlo. Za zdaj je s tem konec, upamo pa, da bomo zmogli vzdržati - verjamem, da bo boljše, ko prebrodimo to etapo.

Kaj pa menite o mladinskem tisku v ČSFR?

Nikoli nisem bil strokovnjak na tem področju. Vedel sem, da obstajata Mladina in Katedra, a posebej se za to nisem zanimal. Že dolgo živim v inozemstvu, tako da sem zgubil stik še s tistim, kar sem včasih vedel o tem. Vendar menim, da se tudi mladinskemu tisku ne obeta nič dobrega, ker gospodarska situacija preprosto ne dovoljuje takega "luksuza". Na Češkem do 1989 tako ali tako ni obstajal resen mladinski tisk, pa tudi zdaj se mi zdi, da situacija ni ravno rožnata. Po kratkem razdobju po revoluciji se zdi, kot da so se izčrpale vse sile okrog študentskega in nasploh mladinskega gibanja, pa tudi česa novega očitno ni. Toda, kot sem že rekel, za to področje nisem strokovnjak.

Končajva s "političnim" vprašanjem! Kako vidite možnosti reševanja jugoslovanske krize?

V prvi vrsti kot slovensko samostojnost. Drugi problem je armada, ki je zdaj srbska in stoji na strani četnikov in Srbije. Upam, da so jih dogodki v Rusiji dovolj prestrašili, da se ne bodo spuščali v kako avanturo. Vsaka igra se mora enkrat končati, tudi ta s četniki. Če ne bi bili dobro plačani, morda od boga, bi bila stvar drugačna. Srbija neposredno podpira četnike, torej je edina možnost, da se ustavi prelivanje krvi, skupna prekinitev vseh oblik sodelovanja s Srbijo s strani tujih držav. Ne verjamem pa, da se lahko stanje kmalu izboljša...

S "Koncerta za mir" v mariborskem mestnem parku, 23. avgusta 1991

SPOROČILO GIBANJA ZA KULTURO MIRU IN NENASILJA IZ MARIBORA

Minuli spopadi v Sloveniji so pustili posledice tudi v delu javnega mnenja. V vsakdanjih pogovorih in nekaterih medijih prevladuje poveličevanje "naših vojaških uspehov" in vtis, da bo vojaški način reševanja konfliktov še naprej edina možnost. V ospredje so se prebili agresivneži in nestrpneži. V pogovorih so največji "frajerji" tisti, ki se hvalijo s poznavanjem orožja ter posmehljivo in zaničevalno govore o ljudeh druge narodnosti. Agresivnost, navdušenje za vojaške simbole in širjenje občutkov vojaške ogroženosti so osnova nove militarizacije Slovenije. Vendar večina prebivalcev Slovenije tega ne želi. Že spomladi so se mnogi v anketah in s podpisovanjem znane "Deklaracije za mir" opredelili za demilitarizacijo. To bo dolgotrajen proces, a treba ga je čim prej začeti. Gibanje za kulturo miru in nenasilja ne predlaga prenehanje razorožitve, ampak izdelavo takega "Varnostnega ustroja Slovenije", ki bo zagotavljal vsestransko varnost brez vojaškega aparata. Pri izdelavi takega projekta bi morali sodelovati strokovnjaki raznih strok iz institutov in vlade.

V "Konceptu varnostnega ustroja", ki se bo sprejemal v parlamentu ali na referendumu, bi morala biti jasno razvidna odločitev, da si hočemo v čim krajšem času ustvariti pogoje za resnično demilitarizacijo. Začasni vojaški obrambni sistem bi moral biti organiziran v skladu s takim konceptom. S tem, ko bi se javno povedalo, da mora biti vojaški aparat v Sloveniji ustanovljen le za določen čas, bi se zmanjšala nevarnost militarizacije.

Deli začasnega obrambnega sistema bi se postopoma preoblikovali in ukinjali hkrati z nastajanjem novega Varnostnega ustroja Slovenije. Mladi ne bodo več nasedali stari frazami, saj ne želijo za "domovino" niti umirati, niti ubijati, niti "jesti trave". V mladih iz sosednjih dežel nočejo videti sovražnikov, ampak se z njimi družiti in dogovarjati. V Sloveniji imamo lepo priložnost vendar, ko odidejo dolgoletni "zajedalci", ne smemo dovoliti, da se nam "zaredijo" novi. Svojih se bomo še težje rešili.

Med mirovnim koncertom v mariborskem parku 23. avgusta smo se srečali s predstavniki Kulturnega društva "Jezero" iz Doberdoba v Italiji. Ti so povedali, da bi tudi demokratični krogi v tujini z večjimi simpatijami sprejeli Slovenijo, če ne bi toliko potencialna pomena oborožitve in vojske. Pri zbiranju pomoči za Slovenijo so mnogi rojaki zavrnilli udeležbo prav zato, ker nočejo podpirati nastajanja novega vojaškega aparata in militarizacije. Veliko navzočih je podpisalo "Mariborsko mirovno listino" in tudi "Deklaracijo za mir", ki jo je še naprej možno podpisovati v vseh mariborskih knjigarnah in dveh osrednjih knjižnicah. Dve zahtevi iz te deklaracije, ki je nastala spomladi sta sicer že izpolnjeni, a ostale zahteve niso nič manj aktualne. Skupaj z novimi znaša število podpisov v Sloveniji že okoli 25.000, od tega v Mariboru več kot 6.000.

Gibanje za kulturo miru in nenasilja bo kmalu registrirano tudi v Mariboru. Ker še nimamo svojega prostora, se lahko vsi, ki bi želeli sodelovati, zaenkrat informativno prijavijo v tajništvo stranke "Zelenih" v Gregorčičevi 19 ali na telefon 062/221-273.

Arpad Treiber

Jiri Svitek

FILM LETA

KO JAGENJČKI
OBMOLKNEJO

So filmi, pri katerih nam je že ob gledanju jasno, da bodo postali pomemben del filmske zgodovine; da bodo postali klasika filma. Kaj odlikuje takšne velike, klasične mojstrovine?

Poenostavljeno rečeno: v vsebinskem smislu tematizirajo stalna, večna vprašanja človeškega obstoja, toda to počnejo na moderen, inovativen, specifičen, aktualen način. Se pravi: problematizirajo (pervertirajo, transformirajo) teme, kot so ljubezen, iskanje identitete, zlo, zakon, smrt ipd.

Ko jagenjčki obmolknejo je odličan horror-thriller, ki presega zgolj žanrske okvire; je velik film, za katerega predvidevamo, da bo postal klasika. O čem potemtakem pripoveduje ta film?

Vsekakor o ljubezni; to temo pa veže na lik glavne junakinje Clarice Starling (*Jodie Foster*). Predvsem gre za njeno ljubezen do očeta, čigar smrt pomeni zanjo veliko travmo. Ta se manifestira v nekem drugem spominu: nekoč davno Clarice namreč ni uspela pred zakolom rešiti jagenjčkov, zaradi česar jo občutek krivde, izražen z njihovim vekanjem v njenih sanjah, še zmeraj preganja. Vekanje jagenjčkov in tišina, ki nastopi po njihovem zakolu, odmevata seveda neznoznost izgube ljubljene objekta - njenega očeta. Red se je porušil, zato bo Clarice pozneje hotela "iti čisto na vrh, do samega FBI", da ta red znova vzpostavi.

Te besede ji v zaporu, med "izmenjavno", nameni dr. Hannibal Lecter (*Anthony Hopkins*), kanibalistični psihiatr, ki za to, da ji razkrije dušo, pridobi njeno ljubezen. Platonično, transferno, hčerinsko, a zanj celo preveč. Nekaj podobnega hoče tudi njen šef, Jack Crawford (*Scott Glenn*), a se ušteje. V predzadnjem prizoru bo nazdravila z entomologom.

Iskanje identitete je povezano z zgodbo Jamea Gumba alias Buffalo Billa (*Ted Levine*). Je serijski morilec, ki poganja filmsko storijo; njegovo identiteto poskuša razvozlati policija, vendar se izkaže, da niti sam ne ve, kdo oziroma kaj je. Tako najprej misli, da je homoseksualec, vendar to zmoto nekdo plača z glavo(!). Rad se oblači v ženske obleke, zlasti materine; očitno ji poskuša biti podoben. S transvestitstvom se ne počuti potešenega, zato poskuša z vso vneto, v prepričanju, da je homoseksualec, dobiti dovoljenje za operacijo, vendar ga zavrnejo. Nato zahlepi po ženskah močne postave (kot je bila njegova mati), toda premočno.

Buffalo Bill mori ravno zato, ker ne ve, ali sploh kaj je; ker dvomi v svoj obstoj, z ubijanjem pa ga potrjuje. Tudi njegova zgodba ima na začetku travmo - izgubo matere. Za razliko od Clarice, ki se za očetovo smrt "odkupi" z reševanjem drugih, je Jame mater varno shranil - doma, v kopalni kadki (za izvirne rešitve primerjaj *Psycho*, *Materina koža* [*Zorec*] ipd.). Zanj (s tem pa tudi zase) šiva obleko iz ženskih kož - nekaj, kar bo mater nadomestilo ter nudilo varnost. To mu predstavlja možnost, da se - podobno kot kakšna gosonca - "zapre" in enkrat v prihodnosti izleti, ves preprojen, kot metulj. Čisto posebne vrste, seveda!

Kljub temu, da je iskani morilec Buffalo Bill, pa ta ni osrednja negativna figura: zlo namreč uteleša zaprti psihiatr dr. Hannibal Lecter. Za razliko od Clarice in Jamea nima predzgodbe - on enostavno je (je)!

Kar ni slučajno; zlo obstaja pač samo po sebi. V zaporu je že osem let, obsidili in zaprti so ga, ker je pojedel nekaj svojih pacientov. Sel je pač "do konca", dobesedno zagrizel se je v njihovo notranjost. Je hedonist, žene ga užitek: najprej uživa v lucidnih verbaliziranih, v analizi in dedukciji, uživa v razkrivanju najbolj skritih intimnosti analizirancev, in nazadnje uživa v použivanju njih samih. Pri Lecterju beseda, to psihiatrično orodje, to magično, odrešujoče sredstvo, zopet "meso postane"!

S Clarice sklene mefistovski pogodbo, quid pro quo: za sprevid, spoznanje (identitete morilca) zahteva užitek (v "odkrivanju njene notranjosti"). Dr. Lecter je temni angel, obenem pa luč v temi nevednosti. Spreminja svojo podobo, ukani paznike in gledalce. Čeprav je njegovo bistvo zlo, z njim sočustvujemo (ječa, zanj navijamo (pobeg), z njim simpatiziramo (odnos do Clarice), in se na koncu z njim celo identificiramo. Tako kot nekaj samoumevnega sprejememo dejstvo, da jo po vseh grozodejstvih odnese brez kazni. Zlo je namreč močnejše od zakona, ki je sicer stalno buden, a zmotljiv in nedosleden (Crawford napačno identificira Buffalo Billa in njegovo bivališče, policija ne more zadržati zaprtega psihiatra). A ne le to. Še huje je dejstvo, da lahko zakon premaga zlo le s pomočjo (drugega) zla.

Film *The Silence of the Lambs* je moderna, bizarna pravljica, v kateri si mali Vitko sam šiva srajčico, in kjer Rdeča kapica s pištolo v roki preganja hudobnega volka. Je kot pajkova mreža, v katere središče vodi dolga spiralna pot skozi hišo strahov, ali več podolžnih poti večnih arhetipskih podob in zgodb. V središču, na koncu poti smo po ritualnem soočenju s smrtjo, ki je soočenje z našimi lastnimi strahovi, le-teh osvobodjeni, očiščeni, ali pahnjeni še globje v njihovo brezno. Film grozljivih podob, dejanj, orodij ipd. ne kaže, pač pa zahteva od nas, da si le-te predstavljamo. Kar je seveda grozljiveje, s tem prebujajo naše prastrahove. V tej poetični vrednosti groze leži njegova "klasičnost", to ga uvršča ob tok nepozabnih grozljivk kot so npr. *Peeping Tom* ali *Psycho*.

Seveda to ni edina kvaliteta tega filma. Režijsko je to neoporečno delo; *Jonathan Demme* je režijo vodil hladno in ekonomično, z odličnim ritmom oziroma timingom. Posebej zaslužna za vtis celote je zlasti kamera *Taka Fujimota*. Storičev pogled zaznamuje infrazelena svetloba, Claricin pogled (ki je tudi naš) na dr. Lecterja je podprt z močno svetlobo reflektorjev, njuni dialogi se odvijajo v diskretnem prehajanju iz svetlobe v temo, v Jamejevi kletki vlada klavstrofobični mrak ipd. Vsekakor zelo subtilno delo s svetlobo in lučmi. Poglavlje zase pa sta oba glavna igralca - *Jodie Foster* in *Anthony Hopkins*, ki sta nam v tem filmu ponudila pravi igralski tour de force. Tako filmski duel med mlado agentko FBI in zaprtim psihiatrom ves čas prerašča v resničen dvoboj dveh nespornih igralskih veličin.

Dejan Sluga

SLEPA ULICA
SLOVENSKE ETIKETINE HRIBAR, UVOD V ETIKO
(ZBIRKA PARADIGME, NOVA REVIJA 1991)

Najnovejše delo slovenskega filozofa, ki je hkrati tudi druga knjiga "novorevijaške" zbirke Paradigme, posega v področje, ki je slovenski filozofiji malodane nepoznano, to pa je območje etike kot filozofske discipline. Takšna etika je seveda avtonomna, zato se nam ob tej izdaji zastavlja zelo pomembno vprašanje. Ali se je etika, ki odgovarja na vprašanje kako biti in kako delovati, končno formulirala tako, da s svojim odgovorom presega ideološko infantilnost in dolgoletni ideal vsestransko razvite osebnosti? Za dosedanjo slovensko etično misel je namreč značilno, da je bila predvsem misel, ki je utrjevala argumente edine stranke na oblasti. Če pa je prešla v opozicijo, potem so se avtorji naslonili predvsem na cerkev in njeno etično držo.

Hribarjevo delo *Uvod v etiko* po eni strani skuša preseči dosedanji kolaps slovenske etike, po drugi pa zopet zapade čudežni zavezanosti etike politiki, čemur se že *Aristotel* ni mogel izogniti. To delo pomeni nadaljevanje Hribarjevih razmišljanj o postmoderni dobi, in če je v svoji prejšnji knjigi *Sveta igra sveta* razpravljala predvsem o postmodernejši estetiki, razmišlja sedaj o postmodernem etosu. Tako analizira etično misel *Kanta*, *Hegla*, *Heideggerja*, *Levinasa*, *Nietzscheja*, dokler ne pride do ključnega pojma sodobne etike, kakor tudi vse sodobne filozofije, do svetosti življenja.

Hribarjeva želja je preseči tako teocentrično kot antropocentrično etiko, to je krščansko etiko in dosedanjo razsvetljensko, temelječo na prioriteti subjekta. To je etika, katere osnovno izhodišče je, da izhaja iz biti, brez katere ni nobeno bivajoče, svetost življenja pa je tisti ključni pojem, ki opredeljuje novi postmoderne etos. Etika se ne utemeljuje več v Bogu, ne v človeku. Hribar v tem delu tako ponavlja že znane teze iz knjige *O svetem na Slovenskem* in *Svete igre sveta*, saj bistvo postmoderne epohe najde s pomočjo *Heideggerjeve* filozofije in njegove vzpostavitev ontološke difference.

Kljub konsekvantnim analizam filozofov pa se Hribar ne more vzdržati aktualno-političnih konotacij, in je tako na nek način še vedno ideološki in političen. Tako bi lahko zadnje poglavje *Uvoda* v *Etiko* označili kot agitacijo "Za svetost življenja", še več, avtor namreč deli nasvete "legitimni slovenski oblasti, ki je na obzorju" in se s tem neposredno vključuje v aktualno situacijo. Res je, da ti nasveti niso zlonamerni, toda etika in politika sta znova v kooperaciji. Tako slovenska etika še vedno ni izstopila iz političnega agitiranja, kar konec koncev paradoksalno dokazuje tudi naslov obravnavanega dela. *Slovenska etika še vedno ostaja samo pri uvodu v samo vase.*

Bojana Kunst

Tine Hribar

UVOD V ETIKO

PARADIGME

MLADA SLOVENSKA
PROZA, PA JUNAKITOMO VIRK,
POSTMODERNA IN MLADA SLOVENSKA PROZA
(ZALOŽBA OBZORJA 1991)
FERI LAINŠČEK, GRINTA
(POMURSKA ZALOŽBA 1991)

Tomo Virk pravi, da je postmodernistično delo predvsem nedoločno odprto. In da izzvani vsako iskanje klasičnih, fundamentalističnih interpretacij, ki pretendirajo na absolutno veljavnost, ob takšni odprtosti malce banalno.

Pravi, med drugim, da je generacija "mlade slovenske proze" ob svojem skupinskem nastopu ("Rošlin in Verjanko") pokazala, da ji (simbolni) umor očeta več ni potreben.

In Virk še pravi, da je Feri Lainšček "romanopisec par excellence mlade slovenske proze".

In Feri Lainšček je napisal nov roman. Njegov junak, Ivan Ivan, pravi, da je umoril Grinto, bivšega ljubimca svoje zdaj že tudi tragično preminule ljubimke Cile; medtem ko pravijo kriminalisti in medicinsko osebje (stranski junaki), da ni Ivan Ivan umoril nikogar, in da sta, sodeč po opisu, Grinta in Cila še najbolj podobna Ivanovim živim in zdravim staršem.

A je potrebno sploh še kaj reči?

Že mogoče, da Ivan Ivan ni ubil nikogar.

Že mogoče, da Grinta sploh ne obstaja.

Že mogoče, da je čisto nasprotno.

Ampak čisto gotovo nima Grinta nič opraviti z Ivanovim očetom.

Če je sploh kaj jasno, je jasno, da je očetomor skrajno klasična, skrajno fundamentalistična in skrajno absolutno veljavna interpretacija. In torej banalna. (In torej trivialna.)

In noben bralec par excellence (sploh pa ne profesionalni interpret) na to ne more pristati.

In zlasti noben pisec par excellence.

Torej je jasno, da je moral položiti Lainšček takšne besede v usta kriminalistov in medicinskega osebja - junakov in bralecev trivialnih romanov (par excellence).

Ivan Ivan, ki je iz drugačnih romanov, pravi samo: "Kakšne marnje!"

A je potrebno sploh še kaj reči?

Feri Lainšček je res romanopisec par excellence "mlade slovenske proze" in Ivan Ivan je par excellence Lainščkov junak, torej tudi "mlado-slovensko-prozni", pa postmodernistični.

Torej nihče nikomur ne ruši horizontov pričakovanja.

Torej je estetika istovetnosti absolutno evidentna.

Že malce klasična, že malce trivialna.

Petra Vidali

2. MAGIJA IN RELIGIJA

V glavah nekompetentnih sta oba pojma dostikrat pomešana. Vzrok temu ni samo površna raba, temveč dejansko, čeravno nekoliko zapleteno sorodstvo.

Začnimo kar s tem, da je v religiji poglavitni bog, v magiji pa človek (mag). V religiji ljudje verujejo, da je svet, kakršen pač je, konec koncev božje delo, v magiji pa je kreator sveta mag: mag je bog. Božje in človeško delo, vendar delo po istih, od znanosti bistveno različnih principih.

Ti so bili razgrnjeni že v prvi lekciji, iz pedagoških razlogov pa jih ponovimo skupaj še enkrat. Gre za zakonite zveze, ki jih je Frazer imenoval "zakonitosti simpatije", razdelil pa na zveze, ki obstajajo na osnovi podobnosti in stika (stvari so v medsebojni zvezi, ker so si li kovno podobne ali pa so bile zgolj kdaj skupaj). Poznavanje teh zvez (zakonitosti) omogoča obvladovanje vsega sveta, vključno z nebom.

Predmet, na katerega usmerita vernik ali mag svojo aktivnost, je lahko celo enak, predvsem pa kakršenkoli. Potres, bolezen, ljubezen, bratstvo itd. so lahko objekti religioznega verovanja, pa tudi čaranja. Znani so celo primeri, ko vernik boga prosil, a hkrati že tudi zahteva, zaklinja in grozi.

Še enkrat: V magiji deluje sam mag, kar konec koncev pomeni, da lahko ustvari nekaj iz nič. To pa seveda dokazuje, da so njegovi postopki od znanstvenih bistveno različni. V religiji pa ustvarja v principu le bog, seveda pa tudi ta po postopkih, ki jih ni mogoče imeti za znanstvene.

In sedaj tisto, kar vas bo pripeljalo v jedro te lekcije. Kako je mogoče verniku stopiti v stik z bogom, ki je od sveta absolutno različen, čeravno ga je ustvaril? Kako lahko mag s čarovnijo spreminja in ustvarja svet, če ne poseduje od

znanosti absolutno drugačnih metod in spoznanj? Vaš molk je vaše priznanje. V razmerju do vernika in maga pa je še posebno paradoksalen položaj duhovnika. Po eni strani mora vzpostavljati stik med bogom in vernikom, mora skratka manipulirati z bogom, s svetim, saj je v velikih religijah edini, ki je za to pooblaščen. Po drugi strani pa s svetim vseeno ne sme manipulirati preveč, ker je obvladovanje vsega, se pravi tudi svetega, ravno magija. Sredina je torej zelo spolzka, in ni bilo malo duhovnikov, ki so bili v zgodovini obdolženi (črne) magije.

In sklep? Ta je posebej presenetljiv. Religiozni vernik lahko povsem mirno živi v tako imenovanem svetu znanosti in kot znanstvenik tudi deluje. Njegova vera v bivanje božje mu narekuje predvsem to, da za vsem skupaj tiči prst božji - bog je samo začetek vseh začetkov, garant tako ali drugače razumljene nranosti in podobne reči. Božja volja je najboljša, vendar v principu prepričanja, da je svet racionalno spoznaven, ne ovira. Taka logika apostolom "marksistične znanosti" ni vedno všeč, vendar obstajajo zanjo materialni dokazi.

Povsem drugače je z magom. Ta ne mora živeti in delati kot nek racionalen znanstvenik, saj je njegova posebnost ravno v posebnih (že omenjenih in ponovljenih) metodah ustvarjanja. Razvoj znanosti lahko torej mirno prenese le religija, magija pa ga blokira. Zadeva je pravzaprav takšna, da jo razvoj znanosti v svojem nezaustavljivem toku zavrže. Ali jo res zavrže do kraja, ali pa se pojavlja na nov in nepričakovan način, je drugo vprašanje, ki ga ima razrešiti oziroma o njem odločiti naslednja, tretja lekcija kurza.

Ivan Kosovel

dalje prihodnjic

GOJZAR SCENA

PREMOČ SLOVENSKE VOJSKE

V ČEM JE SLOVENSKA VOJSKA MOČNEJŠA OD JUGOSLOVANSKE

Končno imamo mir. JNA se umika iz Slovenije, slovenska Teritorialna obramba pa ostaja edina vojska na naših tleh. Toda, njen veliki šef, maršal Jovan Janša, je iz dobro obveščeni krogov dobil informacije, ki napeljujejo na možnost ponovnega napada na Slovenijo enkrat koncem septembra.

Možni napadalec je seveda - kdo pa drug? - JNA. Strah seveda ni odveč, saj vemo, da je številčno in oborožitveno mnogo močnejša od slovenske TO. Ima tudi premoč v kuhanju pasulja ter jedi, ki jih v knjigi Pra-

ske izurjene enote slovenskih kajakašev in kanuistov.

Vse prej omenjeno (razen dvigovanja lahkih uteži) je bolj ali manj stvar posebnih enot, ki sicer lahko bistveno vplivajo na potek morebitne vojne, ne morejo pa je dobiti same po sebi. Da bomo lahko povsem pomirjeni, povejmo še to, da so tudi redne enote slovenske TO, tako naborniki kot rezervisti, v veliki prednosti pred JNA v pomembni borbeni disciplini, ki jo z veliko vnamo redno vadijo na svojih usposabljanjih - namreč v taroku.

vilo službe u orožnim snagama SFRJ, poglavje Radnje i postupci intendantskih jedinica u obezbeđivanju ishrane vojnika na ratnim dužnostima, najdemo pod geslom užas, zeleni in užas, žuti - prvi je opisan kot "pire od sušenog graška u prahu, pripremljen sa vrelom slanom vodom", drugi pa kot "kačamak od instant kukuruznog brašna, pripremljen prema uputst vima proizvođača". Ker vemo, da je bojna morala vojaških enot odvisna tudi od prehrane, se je glede pravkar omenjenega mogoče bati, da enote JNA vendarle niso tako demoralizirane, kot bi rada prikazala slovenska propaganda, kljub temu pa ima slovenska stran s slovenskim golažem (glej prejšnjo številko Katedre) določeno prednost.

Da pa ne bo nepotrebne panike, si oglejmo borbene veščine, v katerih TO do te mere prekaša JNA, da zares ni razlogov za strah. TO ima mnogo močnejše kolesarske in smučarske enote, da sploh ne govorimo o planinsko-alpinističnih. Prednost ima v vseh zimskih borbenih veščinah ter v dveh najpomembnejših disciplinah dvigovanja lahkih uteži, namreč pitju piva in pitju vina. Slovenska vojska razpolaga z odličnim vodom lokostrelcev, z nekaj eskadriljami zmajarjev, z majhno, toda zelo fleksibilno enoto, oboroženo z baloni na toplem zraku, ter z elitnim specialnim oddelkom ostrostrelcev pod poveljstvom rezervnega desetnika Debelca. Slovenske reke, jezera ter morski priobalni pas povsem obvladujejo enote slovenskih surfarjev, divje vode, kamor se bo enotam Rečne mornarice JNA najtežje prebiti, pa vrhun-

Torej, dragi bralci, kot vidite, je kakršenkoli strah povsem odveč. Predvsem, če upoštevamo uradna zagotovila velikega mojstra demokratske lože "Na sončni strani" Lojzeka Šerleta (gre za konspirativno ime, pravega namreč ne moremo izdati zaradi varovanja pomembnih strateških podatkov in vira informacij), da je z nami celo sam gospod Bog. Da pa je naše gospodarstvo zašlo nekam med ženske noge, je pri tem povsem zanemarljivo - važno je, da nam je zagotovljena zmaga!

NAGRADNA UGANKA

1	2	3	4	2	4	5	6	7	8
5	9	10	8	3	1	2	11	12	9
7	3	7	13	7	14	15	16	1	2
3	4	17	10	8	16	10	18	9	3
11	10	2	7	11	10	13	7	18	15
18	5	9	18	3	8	4	19	7	16

Rešujete jo tako, da prvo črko odgovora na vprašanje vpišete v polje s številko vprašanja, rešitev pa je nekoliko modificiran slovenski pregovor.

Vprašanja:

1. vinorodni kraj pri Ormožu
2. vdolbina na dnu rečne struge
3. cyclostomata
4. govorništvo
5. vseučilišče
6. skabies
7. pastirska pesem, idila
8. škofovska kapa
9. državno sodstvo
10. preživnina
11. olagumi, kondom
12. ustničen glas
13. eksekucijski oder
14. nefrit
15. pravilni dvajseterec (geom.)
16. armada
17. razkol v cerkvi
18. kobra
19. preglednica

Reši, izreži, dopiši svoje ime in naslov in pošlji na našega do 14 dni po izidu te številke. Zaradi vojne podaljšujemo rok za oddajo prejšnje križanke na isti dan.

IZJAVA LJUBITELJA ŽIVALI:

"Vegetarijanci so navadna banda, ker odžirajo hrano rastlinojedim živalim!"

KATEDRIN VODIČ PO GOSTILNAH TEMELJNA NAČELA

Ker so nam vojni in drugi neljubi dogodki pokvarili normalen potek dela, tokrat se ne bo ocene posameznega lokala, ampak za lažje razumevanje bodočih nadaljevanj nekaj o kriterijih za ocenjevanje.

Gostinske lokale bomo kar grobo razdelili na 4 (štiri) skupine, od katerih veljajo za vsako drugačna merila. Uvrstitev lokala v posamezno kategorijo je odvisna od glavne ponudbe oz. od tistega dela ponudbe, ki v lokalu prevladuje.

1. skupina so lokali, ki nudijo predvsem pijačo, torej vse od najzaketnejših breznic, pivnic, vinotočev ipd., do najfinejših kafičev in barov. **2. skupina** so lokali, katerih osrednja ponudba je hrana, torej vse od ljudskih kuhinj in samopostrežnih restavracij ter fast foodov, pa do najboljših restavracij. **3. skupino** predstavljajo lokali s prenočiščem, torej od youth hostlov in avtokampov do hotelov izven kate-

gorije. **4. kategorija** so lokali s posebno ponudbo, npr. igrami na srečo, prostitucijo, gledališkim, kabaretnim ali varietetskimi programom, športnimi igrišči, igralnimi avtomati ipd.

Na višino vsakokratne ocene vpliva predvsem pestrost, kvaliteta, "pravilnost" (npr. temperatura pijače, način serviranja, servirno posodje, strežba...). Morda to zmanjšuje objektivnost, toda vodja Katedrine ocenjevalne komisije Jacks organsko ne prenaša lažne finoče - da na primer v lokalih s točenim pivom ne dobiš velikega krigla, da ti servirajo aromatične žgane pijače z ledom in v tumblerjih ali podobnih lepih, toda neprimernih kozarcih, da točijo samo 0,3, da je ponudba cigaret omejena zgolj na najvišji cenovni razred, da delajo celo špricerje z vinom iz butelj ipd.

Od naslednje številke pa zares!

OJ, KAM BI DEL?

O NELAGODJU IN SLOVENSKI LJUDSKI GLASBI

Nacionalna identiteta je vsekakor eden od terminov, ki jih je ponovno aktualiziral (kakršnokoli že je) preporod slovenske nacionalne zavesti, toda kot vse kaže, gre ravno s konkretnimi elementi nacionalne kulturne dediščine, ki so pojavní modusi "nacionalne identitete" še kako hudičevo slabo. Slovenci smo mazohističen narod, pravi Pavle Merku, še bolj verjetno pa je, da smo tudi avtodestruktivni, saj se na vse kriplje trudimo, da bi razvrednotili lastno zgodovino (ki nikakor ni zgodovina hlapcev), še prav posebej pa se trudimo "prepleskati" svoje kmečko poreklo in s tem zatreti svojo lastno historično etnično bit. Eden od pomembnih elementov kulturne dediščine je tudi ljudska glasba, ki jo je čas v tem stoletju praktično dokončno zmlél v kašo alpskega harmonikarstva.

Narod, ki mu doslej ni uspelo zgraditi niti etnološkega muzeja, ki mu ne uspeva konzervacija najstarejših pomnikov ljudskega stavbarstva, ki mu iz dneva v dan hlapi celo izjemno bogato narečno besedišče, v katerega se naseljujejo televizijski novoreški abotizmi, in katerega mladež zna zapeti le še dve ali tri "narodne" gostilniške pesmi, je obsojen na katastrofo. Za popolno aroganco do lastne preteklosti seveda "stoji" svojevrstna nelagodnost in zakompleksanost (ali, če hočete, zaplankanost), ki izhaja iz težnje po emancipaciji emancipiranega (ki tega seveda ne ve). Tragičnost naše "resnice" je v tem, da ne zmoremo priznati dejstva, da so vsi sodobni evropski narodi izšli iz kmečkega fundusa in da Slovenci pri tem nismo nikakršna izjema. Toda kmečko je za Slovence postalo sinonim za "umazano", "ničvredno", "zaplankano" in kar je še sorodnih pridevkov, zato se svojega "Klanca" ali "Blatnega dola" želi prav obsesivno otresti za vsako ceno.

Kljub temu, da se današnjemu povprečnemu Slovencu niti ne sanja, kakšna je "njegova" ljudska glasba, nas presenečajo nekatere zvočne izdaje, ki kažejo, da z vsem skupaj še ni ravno konec. Še pred desetimi leti o ohranjanju ljudske glasbe na urbanem področju Slovenije praktično nismo mogli govoriti, čeprav sta svojo mukotrpno pedagoško - muzejsko pot s svojim zavzetim odnosom do

dediščine začela zakonca **Terlep**, toda takrat sta bila še beli vrani, njuna rekonstrukcija ljudske glasbe pa je bila zmeraj preveč artistično-muzejsko-akademski, da bi ju lahko proglasili za zaresen preporod ljudskega godčevstva. Iz zelo sorodnih izhodišč, vendar v preveč pop-folk maniri so takrat začeli sodelovati tudi istrski zanesenjaki pod imenom **Istranova**, ki pa so žal prehitro utihnil (čeprav nekateri glasbeniki še raziskujejo in negujejo istrsko zvočno dediščino).

Nekako v istem času je tudi nacionalna institucija za raziskavo ljudske glasbe (Sekcija za slovensko glasbeno narodopisje pri SAZU) začela izdajati načrtovano serijo zbranega avtentičnega gradiva, ki pa jo je po treh izdajah razsula "brihtna" kulturna politika Slovenije. Res je sicer, da so se v tistem času za ljudsko glasbo začeli zanimati samo redki posamezniki, toda to nacionalne kulturne politike ne opravičuje. Na tej točki je treba še enkrat posebej poudariti, da slovenskemu nacionalnemu mazohizmu ni konca. Z izvorno ljudsko glasbo Slovenci kot narod (torej tudi kot posamezniki) ravnajo kot svinja z mehonom, obenem pa se s pravo naslado oprijemljejo uvožene zvočne alpske svinjarije - substituta, ki je avtohtono kulturo v večinskem delu Slovenije povsem razdejal (alpski zvok je bil vendarle vsaj delček zvočne preteklosti Slovenstva, tega ne gre zanikati).

Kasneje je z iskanjem še živeče ljudske glasbe začela multististična prirediteljica Druga godba, katere organizatorji so med prvimi povabili na gostovanje izredne godce iz Rezije (pri katerih še živi glasba, v svo-

jem bistvu stara vsaj nekaj stoletij, če ne še več - to pa pomeni, da imamo znotraj slovenskega etničnega prostora neko (sicer povsem drugačno od splošno-slovenske) kulturo, ki je en zadnjih arhaičnih biserov Evrope; tega pa se Slovenci seveda ne bomo ozavedli dokler ne bo prepozno, potem pa vsako leto kakšno izvorno ljudsko zasedbo, ki so jo prireditelji tudi posneli in kasneje začeli tudi izdajati na kasetah, ki - sedaj pa lahko že rečemo - tvorijo najzlahotnejšo zbirko slovenske ljudske glasbe, kar smo je do sedaj dobili (če morda niste opazili, doslej so izšle kasete **Godcev iz Rezije, Bellinške bande in Tria**

Kras. Zunaj vseh "nacionalnih" institucij, da se razumemo.

Kljub temu, da so poslušalci letošnje Druge godbe etnični večer, na katerem so nastopili odlični **Muzikanti iz Svečine**, ignorirali (še en pokazatelj odnosa do lastne zvočne dediščine), smo se v tem letu vendarle lahko razveselili nekaterih zvočnih izdaj, ki morda vendarle obetajo

boljše čase v zvezi z ohranjanjem glasbene kulturne dediščine.

Najprej so (že pozimi) pri založbi Druga godba izdali kaseti **Tamburašev iz Sodevcev in Ljudskih pevcev in godcev iz Notranjske**, potem je v nekakšni samozaložbi izšlo še istrsko kasetno presenečenje dueta **Piščaci**, pred kratkim pa sta se temu nekoordiniranemu nizu pridružila tudi zakonca **Terlep** (oziroma ansambel **Trutamora Slovenica**), ki sta izdala CD (in kaseto) z naslovom **Zvočnost slovenskih pokrajin 4** - (že!) četrto izdajo iz serije o slovenskih ljudskih pesmih in glasbilih.

Gre močno po vrsti. Dejstvo je, da se je večina izvorne ljudske glasbe na Slovenskem ohranila v mejnih pokrajinah, pri čemer je treba posebej opozoriti, da je bila ljudska glasba na slovenskem etničnem ozemlju zmeraj ločena na dva praktično neodvisna segmenta, ki sta se srečala le izjemoma, na ljudsko petje, pri katerem so sodelovali vsi prebivalci, in na godčevstvo, ki so ga seveda gojili redkejši marginalci (v pravem pomenu besede - godec je bil namreč

dokazujejo predvsem, da se Slovenija dotika tudi Balkana.

Ljudski pevci in godci iz Notranjske se predstavljajo na drugi drugogodbeni kaseti in predstavljajo nekatere verzije ljudskega godčevstva in petja na Notranjskem, vmes pa dodajajo še kakšno šalo ali zgodbo iz (minulega) kmečkega življenja. Zelo pristno in prijazno, omeniti pa velja, da se na tej kaseti srečamo že tudi s posodobljenim godčevstvom (petje ob frajtonarci).

Posebno presenečenje prinaša godčevstvo istrskega dueta **Piščaci**, ki predstavlja avtentično godčevstvo iz prostora na stičišču vsaj treh nacionalnih kultur (čutili pa je tudi sledove celotne pisane istrske etnične zgodovine). Bistveno za to izdajo je, da prinaša godbo, ki v osrednji in severni Istri še živi in doživlja svojevrstno renesanso. Če rečem, da živi, ne mislim samo na to, da sta godca (**Mari-no Kranjac**, violin, glas, in **Emil Zonta**, bajs) "pristna", ampak predvsem na to, da njuna godba opravlja tudi svojo primarno funkcijo na plesišču. (Pri tej odlični zadevi je sodeloval tudi **Dario Marušič**, ki je nekoč igral pri **Istranovi** in še gode pri **Tria Kras**).

Za konec moram opozoriti še na **Trutamora**, ki ji brezhibne izvedbe in avtentičnosti nikakor ne moremo odrekati, toda še zmeraj ostaja podvržena kronični bolezni zakoncev **Terlep**, ki ljudsko glasbo izvajata sicer s srcem, toda na pretirano artističen in muzejski način, kar do določene mere moti (nekaterih spornih restavracijskih posegov v glasbo pa seveda na tem mestu ne morem komentirati). Ne glede na to, da -paradoksalno- moti ravno perfekcionizem, je treba jasno poudariti, da so plošče zakoncev **Terlep** obvezen del diskoteke za vsakogar, ki je kdajkoli kupil kakršnokoli ploščo iz scene "world music", pa tudi za vsakogar, ki je radovednega duha, kajti spremljevalno gradivo je (tudi strokovno več kot relevantno) izjemnega pedagoškega pomena in v svojo čju z izvedbami predstavlja izvrsten učbenik za poglavja slovenske zvočne zgodovine.

In še to: kasete Druge godbe lahko najdete v nekaterih bolj založenih knjigarnah ali jih naročite na naslov **Glasbena mladina Slovenije, Kersnikova 4, 61 000 Ljubljana**, kaseto dueta **Piščaci** pri godcu **Emilu Zonti**, **2. prekomorske brigade 23 a, 66 000 Koper**, CD in plošče **Matije in Mire Terlep** pa poiščite kar v prodajalnih plošč.

LJUDSKI PEVCI IN GODCI Z NOTRANJSKE

LIVE FOLK MUSIC

večinoma "čudak" in (pogosto tragičen) pavliha). Medtem ko je bila pevka kultura ena redkih občeslovenskih kulturnih izrazov (nekateri pesmi lahko najdemo na najbolj oddaljenih slovenskih področjih malodane v istih verzijah), je bilo godčevstvo izrazito pokrajinsko obarvano in kot tako podvrženo najrazličnejšim zunanjim vplivom.

Tamburaški orkestri, ki jih je "rodil" ilirizem v prejšnjem stoletju, in tovrstno godčevstvo se je razvijalo pod neposrednim vplivom sosednje Hrvaške, do danes pa se je ohranilo večinoma v Kulturno - umetniških društvih oz. folklornih skupinah. Ena od takšnih je tudi skupina **Tamburašev iz Sodevcev** v Beli Krajini, ki igra pravo mešanico stilov - od hrvaških do slovenskih napevov, ne branjajo pa se tudi "mitov" iz predvojnih salonov in popularnih napevov iz kasnejše dobe. Gre za avtentične godce (tudi nekoliko starejše), ki s svojo belokranjsko kulturno pluralnostjo vsekakor

CENTER ZA
DEHUMANIZACIJO:
1985 - 1991
Front rock / Orto video

Kar predolgo, že celih šest let, čakamo na prvo LP ploščo rockovskega čudeža iz Trata, toda dočakali smo samo mini LP in dve singlici, ki pa žal niso prikazale Centra za dehumanizacijo, kakršnega smo lahko srečali na minornih koncertnih odrih predvsem v prvih treh letih njihovega delovanja: energičnih, s specifičnimi slovenjegoriškimi emocijami nabitih hrupnežev, ki so v svojih skladbah k izjemnemu rockovskemu trušču znali zelo premissijeno vpletati tkivo raznovrstnih polistilističnih zvočnih elementov, še posebej pa jih je krasila povsem svojevrstna anaroidna (anti)industrijska drža. Časi so se medtem seveda pošteno spremenili in tudi CZD z njimi, kar jim seveda ne gre šteti v zlo - nasprotno: Center za dehumanizacijo so zaradi svoje "kmečke" trme ostali popoln unikum (ne le v slovenskih razmerah) in nas niso nehali presenečati - niti z zadetki v polno, niti s povsem zablodelimi poskusi. In enega od najprijetnejših presenečenj v zadnjem času prinaša njihova enournna video kasete 1985 - 1991, ki predstavlja razime njihovega šestletnega dela in na kateri se Center za dehumanizacijo predstavlja v večini svojih raznolikih preoblik. Njihov industrijski noice-core s neizprosno ostrimi sporočili iz njihovega začetnega obdobja nas uvade v dogajanje na kaseti - "mizerni" video posnetki iz njihove legendarne luknje v Mladinskem domu na Tratah (ki so jih vendarle obdelali z obilico lucidnih posgov) nas vodijo neposredno v čas, ko se je rojeval prelom s starim "samoupravljaljskim" časom, ki je svoj najbolj zanikrno topoumen obraz kazal prav na podeželju, in njemu ustrezen glasbeno-scenski angažma.

Kasneje so se stvari seveda spremenile (vloge punka in z njim povezanega dogajanja pri političnih spremembah se zmeraj nismo obdelali, a je vse skupaj itak jasno - posnetki na kaseti jasno kažejo, kako smo v resnici "opravili" skok v demokracijo) in Center za dehumanizacijo si je po (po zaslugi organizatorjev nesrečno izvedenem) nastopu na Novem rocku leta 1986 prislužil tudi nekaj snemanj za "nacionalno in lokalne" televizije, vendar pa njihovih posnetkov niso ravno pogosto predvajali. S posnetki iz najnovejšega obdobja se CZD predstavljajo v povsem zreli luči (v zelo dobri video produkciji), vendar pa z glasbo, ki - vsaj za moj okus - predstavlja svojevrstno dezorientacijo, čeprav se CZD po lastnih izjavah trudijo predvsem postati povsem nepredvidljivi (tako v zadnjem času igrajo celo akustično). Elektronika jih sicer (kar se kreativnosti tiče) ni "požrla", toda "mešanica modernoglasbenih spominov in kitarsko tehnološke urejene konfuzije" se preveč nagiba k slednji. Ne glede na to obrobno opazko pa je treba reči, da je izdaja te video kasete več kot pogumno dejanje in da takšnega izdelka od Centra za dehumanizacijo nismo pričakovali, zato vam ne moremo drugega kot najtopleje svetovati: to je obvezno gradivo za vse, ki premorejo napravo za reprodukcijo tovrstnih zaved.

RAZZLE DAZZLE
Front rock

razzle dazzle

Front rock ne odneha, robusten podeželski rock pa ravno tako ne. Osmo vinilna izdaja Front rocka prinaša garažni hard-core iz Cirkovc pri Ptuj, ki - kar naj bi pomenilo ime - daje predvsem veliko prostora veseljačenju (krokanju), ob značilnem kritičnem gledanju na dogajanje v najbližji okolici, kar je že zvezda stalnica pri tovrstnih zasedbah. Energičen, malo preveč garažno (in morda tudi preveč krčevit ali celo zadrž) zvenec rock na stičišču hitrega in hrupnega hardcora, metala in rocka kot takega (ob obvezni precej dezorientirani začetni poziciji benda), je še en dokaz, da provinca sicer še zmeraj vrača udarec, toda udarec nikakor ne more zadeti centra.

Rajko

Večletno goreče delo ljudi, zbranih okoli asociacije "Mongezi Feza" in časopisa "Musiche", s ciljem oživitve italijanske scene na podlagi privabljanja bendov z vseh koncev sveta, je obrodilo plodove z logičnim rezultatom - festivalom (in kar je najlepše: brez pretirane vloge zgoraj omenjenih). V zadnjih nekaj letih je bila Bologna italijansko središče za žive nastope, tam so igrali vsi pomembni (in seveda tudi tisti, ki bodo to še postali) izvajalci in skupine, ki izvajajo novo glasbo, prav tam pa se je začela zbirati tudi publika iz cele severne Italije (spisek nastopov seveda presega okvirje tega zapisa), kar je osvežujoče vplivalo na tamkajšnje publiko in publikacije (o razvoju italijanske nove glasbe v zadnjih petih letih morda kaj več kdaj drugič). Čeprav se še zmeraj drži roba, so graditelji nove glasbe svoje ideje razširili - Italija je postala obljubljeni deželja za vse revne glasbenike, ki so takšni ravno zato, ker igrajo drugačno glasbo. Po festivalih v Brugiu, Sarzanu in drugod je končno tudi Bologna odvezala mošnjo za en dober festival - dobro koncipiran, zgledno organiziran in pospremljen z dobrim katalogom.

Temeljna ideja selektorja (z manjšimi odstopanji) je bila - dobro seznanjeni publiko - predstaviti nove "drugačne speve", kar mu je tudi uspelo, tako da mu je uspelo zanimiv spoj zelo znanih, toda evropski publiko doslej povsem neznanih vokalov in načinov petja. Že prvega večera je bil napravljen presek tistega, kar si je organizator zamislil.

Vsi Eskimi v isti državi

Trditve posameznih novinarjev, da v novi glasbi že nekaj let ni novih mlajših ljudi, so prišle do izraza že na prvem festivalskem večeru. Povprečje starosti tistih na odru je bilo okoli 50 (toda koga bi to motilo - toliko štejeta tudi predsednika Srbije in Slovenije). Večji del publike (število poslušalcev se je gibalo med 200 in 450) je prišel zaradi vokalnega kvarteta **Giovanna Marini**. Marinijeva, profesorica kitare, je ustanovila kvartet leta 1977, njegov repertoar pa v glavnem izhaja iz njenih raziskovanj italijanske regionalne glasbe. Kar se ideje tiče, je vse skupaj zelo zanimivo, toda realizacija skripa. Glasbo je aranžirala **Giovanna Marini**, večji del vsega skupaj pa v živo zveni vse preveč akademsko. Kljub vsemu pa bi lahko udarno sklepno stvar primerjali tudi z najmočnejšimi hiti bolgarskih zborov.

Francoski pianist in pevec **Joseph Racaille** (ex - ZNR) je verjetno še zmeraj najbolj poetična figura francoskega novega zvoka. V nekaj zadnjih letih je izdal le skromno število posnetkov, delal pa je v glavnem glasbo za gledališče in film (del teh materialov je letos objavil na CD-ju **Triton**) in dovrševal svoje pogoste žive nastope, tako da se sedaj že močno približuje gledališču in vodvilu. Lansko leto je našel vrstnika sorodnega kalibra, skladatelja, režiserja in igralca **Dainela Lalouxa** (igral je pri **Zidiju**, **Mirmansu**, **Formanu**, ...), s katerim izvaja zbadljivo in veselo opero **gest**, **Musique Legere sur Terrain Lourd**. Medtem ko **Laloux** bobna, poje in se spakuje, ga **Racaille** počasi spremlja z melodičnim

GLASNOST

FESTIVAL V BOLOGNI, 5. - 9. JUNIJ 1991

"ANGELICA"

Nenasitni Evropejci se lagodno približujejo svojemu cilju: v vsakem mestu po en festival nove glasbe. Padla je torej tudi "rdeča" Bologna.

klavirjem ob občasni recitaciji. Celotisti, ki ne razumejo niti besedice francosko, lahko ujamejo delčke duhovitosti, s katero jih duet obsipuje. Menjava čevljev je vračunana v ceno. Dogodek.

Predpostavljeno presenečenje prvega - in v ponovitvi tudi predzadnjega - večera sta bili dve Eskimki iz Kanade, vsaka stara 60 let. **Mary Iqaluk** in **Nellie Echaluq** bosta novo odkrile "world muzika". Med polurnim nastopom obe izpuščata živalske glasove, cvilita, sikata, godeta in iz sebe spravljata najrazličnejše zvoke in šume, držeč se ena druge. Zvok kroži skozi celo telo; če ju ne bi gledali, ne bi verjeli, da gre za vokal. Grleni, nosni - in kdo ve kakšni vse in od kod še - zvočki so ritmični in ni čudno, da na ta način babice uspravljajo svoje vnučke. Dober del glasbenikov, ki so prisostvovali festivalu, je izkazalo željo, da bi se tudi sami naučili takšnega "petja", toda nevajen organizem se utruje že po kakšnih tridesetih sekundah, medtem ko imata Inuit moči za nekaj minut, ko "skladbo" zaključita s smehom. Ponovljeni nastop predzadnjega večera je bil daljši in še boljši.

Bogat in zgoščen program so morali na hitro spremeniti zaradi odsotnosti **Ive Bittove** in **Diedre Murray** - tudi v tem primeru so se organizatorji sijajno znašli. Luknjo so zapolnili z nenajavljenimi kombinacijami prisotnih glasbenikov. Tako smo namesto neprežaljene moravske lepote spremljali nastope/improvizacije **Shelley Hirsch**, **Toma Core**, **Catherine Jauniaux**, **Veryana Westona** in **Lola Coxhilla** v najrazličnejših kombinacijah, ko pa je naslednjega večera nenadoma postalo slabo sijajni pevki **Shelley Hirsch** med njenim performansom s klaviristom **Davidom Weinsteinom** (obvezno je treba slišati njun odlični LP **Haiku Lingo!**), so v pomoč priskočili **Phil Minton** ter ponovno **Jauniaux**, **Cora** in **Weston**. V vseh kombinacijah je dominiral **Tom Cora** s svojo virtuoznostjo in prilagajanjem situaciji. Seveda je tudi ženski vokalni duet **Hirsch/Jauniaux** zvenel zanesljivo, pa tudi **Weinstein** se je kljub težki prilagodljivim programom s svojo Yamaho dobro odrezal.

Kaj naj s tema dvema rokama?

Tom Cora je zgodba zase. Je zvezda v več kot šestletnem vzponu (solo nastopi, igranje v zasedbah **Skeleton Crew**, **Buga Up**, **Curlew**, **Nimal**, **Third Person**). Preprosto neverjetno je, kako je napredoval v izvajateljskem pristopu k "navadnemu" violončelu. Že brez obstranskih ekshibicij in grimas je njegov nastop paša za oči in ušesa (kaj vse zmoreta ti dve roki in kakšne zvoke iztiskata!). Solo nastop, s katerim je promoviral svoj novi

solo album **Gumption In Limbo**, dueti in razne kombinacije - vse to je zvenelo fenomenalno, ta možakar vleče maksimum iz sebe in iz drugih na sceni. Glede na to, da je na istem festivalu čelo igral še **Ernst Reijseger** (član **Amsterdam String Trija** in skupine **The Persons**), smo imeli priložnost primerjati **Coro** z najbližjim spremljevalcem. Tudi **Reijseger** je mojster, toda ob zvočnih težih tudi k vizualnim efektom (čelo igra kot kitara ali kot tolkalno) in je s tem v stalnem stiku s publiko. Ker s svojim triom pogosto igra "novoklasične" skladbe, je tudi discipliniran. Njegov nastop s **Tomom Coro** je bil seveda udarna točka festivala - vsaj zame. **Cora** je vodil, **Reijseger** pa dopolnjeval in zabaval publiko. Fanta igrata brez napake, barantata s stili in žanri. Takšen fluid, skupaj pa sta igrala šele drugič! Uf!

Istega večera so presenetili še mlajši bolonjski glasbeniki (vsi akademiki), zbrani v projektu **Laboratorio di musica & imagine**. Njihov peti živi nastop je bil ponovno spoj glasbe (15 glasbenikov) in slike (video izseki iz kulturnih filmov **Warhola**, **Watersa** in italijanskih avantgardistov). Neverjetna zlitja, ponavljana v različnih kombinacijah. Duhovita glasba, duhoviti filmi, sijajna ideja in prijetna realizacija.

Solist je bil tudi **Carlos Santos**, španski pianist in vokalist (član projekta **Direct Sound Davida Mossa**). Njegov frenetični, toda samo na trenutke inovativen nastop, je naletel na nepričakovano dobro reakcijo občinstva.

Brez starca ni udarca

Spremljevalni program festivala se je odvijal v lokalni ki-

Fotke: Aleksandar Konjikušić

noteki, kjer smo videli odlična filma **Frog Dance Richarda Whitea** o **Lolu Coxhillu** in **Step Across The Border Nicolasa Humberta** in **Wernerja Penzela** (kaj več o tem izvrstnem dokumentarcu o **Fredu Frithu** v naslednji številki). Ta poteza bi lahko nakazala dobro usmeritev tudi našim festivalskim delavcem.

Festival **Angelica** je omogočil tudi neobičajno dober uvid v britansko novo produkcijo. Kriza tamkajšnjega novega zvoka (razen kar se tiče nove resne/komorne glasbe) traja že kakšnih 5 do 6 let. Zaradi tega so nastopili stari asi britanskega novega jazzsa s svojimi novimi (ali skoraj najnovejšimi) projekti. Že omenjeni saksofonist **Lol Coxhill** je nastopil kot solist-improvizator (polzanimiv polurni recital) in s triom **The Inimitable**, ki je zvenel izvrstno, dogajanje pa je bilo tudi vizualno in verbalno duhovito. Komponirana glasba, ki jo piše **Coxhill** za ta trio, ima namerno patino šestdesetih, kar je morda nenavadno, ker sta **Veryan Weston** (klavir) in **Stuart Hall** nekaj mlajša, njun aranžerski prispevek v triu pa je opazen.

Še bolj zanimiv nastop pa je pripravil njegov "pajdaš", pevec **Phil Minton** (tukaj seveda opuščam misel na spisek vsega, s čimer so se ti ljudje do sedaj bavili in kje vse so igrali, ker bi to požrlo več kot pol časopisa) - tudi on z **Westonom**. Nenavadno za **Mintonove** žive nastope je to, da je v tokratnem projektu **Ways** izbral skladbe **Schuberta**, **Ivesa**, **Weberna**, **Wolfa**, pa tudi nekaj renesanse in izvirne glasbe. Seveda ne manjka niti norčevanja in improvizacij. Lansko leto je posnel istoimenski album pri kölnski založbi **ITM**.

Najstarejši od teh projektov britanskih avtorjev je bil **Big Band Rossini**, ustanovljen že leta 1986, ko se je pri založbi **Hat-Art** pojavila plošča **Westbrook-Rossini**. Najpomembnejši britanski moderni skladatelj za velike orkestre je tedaj za 20-članski orkester aranžiral dele oper italijanskega skladatelja **Giacchoma Rossinija** (gre za opere **Viljem Tell**, **Othello**, **Seviljski brivci**...). Sam **Mike Westbrook** ima za seboj že več kot 20 albumov, izmed katerih je vsaj na tretjini glasba za velike orkestre (**London Bridge Is Broken Down**, **Off Abbey Road**...). V zgodnejši fazi njegove kariere je bil bolj znan kot jazz skladatelj in improvizator, delal pa je s celo ekipo novega britanskega jazzsa (in celo s **Henry Cow**), ki je šla skozi njegov **Little Westbrook Trio**, kasneje pa tudi skozi **Westbrook Brass Band**. Stalna sopotnica je **Kate Westbrook**, pevka velikih sposobnosti (z repertoarjem od **Brecht/Weilla**, **Theodorakisa** do simfoničnega orkestra ali celo sodelovanja z **Lindsay Cooper**). Operacija **Rossini** je fascinantna: **Kate** po malem vokalizira, originalne arije so na meji prepoznavnosti, vse pa je pomešano z **Westbrookovimi** stvarmi. Slabši so, kadar se prelevijo v jazzovski big band, izjemni pa takrat, kadar so malodane ulični pihalni (brass) band, člani orkestra so izvrstni instrumentalisti in solisti, seveda disciplinirani in uigrani. Pravi zaključek festivala, na katerega bomo z veseljem še šli - če bodo pustili njih in nas.

Bojan Đorđević

Malo mestece Saalfelden, ki leži ob vznožju Alp, blizu malo večjega Zell Am Seeja, nedaleč od Salzburga, je od 23. do 25. avgusta spet gostilo glasbenike, ki so tokrat prišli iz štirih kontinentov. Gre za enega izmed največjih evropskih jazzovskih festivalov, ki jih uvaja festival novega jazzu v Moersu v mesecu maju, zaključuje pa prav Saalfelden ob koncu avgusta.

Programska shema letošnjega festivala se ni kaj dosti razlikovala od tistih iz preteklih let. Tudi letos je namreč veljalo načelo za vsakega nekaj. Tradicija, sodobna improvizirana godba, nekaj novega jazzu, pa celo nekaj etno vložkov ter klasične glasbe in na koncu koncerti tudi rock'n'roll. Vse to je bilo možno slišati v okviru osemnajstih koncertov na odru pasje vročega šotora, v katerem se je za vsak nastop zbralo do 3000 ljudi.

V Evropi prav gotovo ni jazz festivala brez ameriških glasbenikov. Še več. Ti ponavadi prevladujejo. Pa ne po kvaliteti, ampak predvsem po njihovi številni udeležbi. To je bila tudi ena izmed značilnosti letošnjega Saalfeldna. Tako je preko Atlantika pod Alpe priletelo kar devet zasedb. Že prvi večer sta se predstavili dve. Tako **David Murray Quintet**, kot tudi projekt **Mingus and Friends**, ki ga je predstavil tuboist **Bob Stewart**, nista prinesli nič presenetljivega. Mogoče celo manj kot sem pričakoval. To še posebej velja za zvezdniško zasedbo **Boba Stewarta**, v kateri je sicer močno izstopal baritonsaksofonist **Hamiet Bluiett**. Skok v zgodovino, točneje v začetno obdobje **Charlesa Mingusa**, se njegovim posthumnim prijateljem ni preveč posrečil. V skupino nepresenetljivih nastopov lahko brez zadržkov vključim tudi dva tria. Pianistko **Geri Allen** sta na odru spremljala naša zadnja znanca iz Ljubljanskega kina Union, akustični basist **Charlie Haden** in bobnar **Paul Motian**. Za ljubitelje ECM produkcije je bila to prav gotovo prava poslastica, za ostale pa bolj ali manj dolgočasen nastop. Enako velja za trio **Carla Bley/Andy Sheppard/Steves Swallow**, pa čeprav je mešanje

13. MEDNARODNI JAZZ FESTIVAL SAALFELDEN, AVSTRIJA

ameriške in angleške krvi povzročilo nekaj dodatnih iskric na odru. Za te je zaslužen saksofonist **Andy Sheppard** z izvrstnimi solo vložki. To pa je bilo tudi vse. Tudi prijatelji **Wayne Horvitz** in **Bill Prissell** se nista kaj posebej pripravila za saalfeldenski nastop. Preigravala sta svoje stare skladbe ter dve ali tri skladbe s Horvitzove soproge **Robin Holcomb**. V njenem igranju je bilo veliko praznega prostora predvsem zaradi skromne Frisellove uporabe distorziranega zvoka njegove kitare in na drugi strani Horvitzovega zadovoljevanja z igranjem na klavir. Zadnji nastop na festivalu so organizatorji namenili atraktivnemu tenorsaksofonistu **Odeanu Popu** in njegovemu triu. **Odean Pope** se kar nekaj let ni pojavil v Evropi, letos pa je pri založbi Moers Music izdal novo ploščo in prav na festivalu v Moersu tudi pričel letošnjo turnejo, ki je nepretrgoma trajala celo poletje. Vseskoki sta bila z njim odlična solista, basist **Gerard Veasley** in bobnar **Cornell Rochester**, prav slednji pa je v Saalfeldnu nepričakovano izostal. To pa ni Odeana Popa niti najmanj motilo, da ne bi obiskovalce privedel do ekstaze, ki je pri nas značilna za hardcore koncerte. Sicer je bil njegov program v Saalfeldnu skoraj enak tistemu v Moersu, sestavljen pa v glavnem iz funkoidnih preigravanj

Gerala Veasleya v povezavi z odgovori, ki prihajajo s strani bobnarja, **Odean Pope** pa se oglašil le tu in tam, kot da bi nas hotel prepričati, da jazz še ni mrtev.

Izmed ameriških nastopov sta izstopali zasedba altsaksofonista **Tima Berna** in še posebej novi ansambel kornetista **Butcha Morrisa**, katerega nastop štejem med najboljše na festivalu. **Berne** je svoj sekstet imenoval **Caos Totale**, v njem pa so poleg **Herba Robertsona** in **Marka Dresserja**, ki sta stalna Bernova sodelavca, nastopili še trombonist **Steve Swell**, kitarist **Allan Jaffe** in bobnar **Bobby Previte**. Koncert **Caos Total** je bil na trenutke zelo osvežujoč, glede na tisto, kar nam je Berne ponudil na svojih zadnjih ploščah. K temu je najbolj pripomogel bobnar **Bobby Previte**, čigar način bobnanja nekako bolj ustreza Berneovi glasbeni govorici. Kljub svežini **Timu Bernu** primanjkuje novih idej, to pa je tudi edina pripomba ob njegovem koncertu, razen morda majhne neuigranosti kitarista **Jaffeja** z bendom, kar pa ni čudno če vemo, da je bil **Allan** najet samo za tri koncerte.

Kot že rečeno, je bil nastop **Butcha Morrisa** in njegovega novega ansambla navdušujoč, pa čeprav na začetku ni izgledalo, da bomo slišali kaj razburjivega. A kmalu po uvodnem delu so se na odru začele dogajati prav zanimive stvari. **Butch** je namreč začel dirigirati. Pa ne v klasičnem smislu, ampak je s tem le usmerjal in kontroliral posamezne soliste, tako da je skladbe, ki so bile sicer povezane v celoto, obogatil z večjo dinamiko. Treba je še omeniti, da je bilo njegovo ravnanje zelo avtoritativno in prav to je verjetno povzročilo, da so glasbeniki iz sebe res dali najboljše. To nedvomno velja za harfišto **Zeen Parkins** in odkritje festivala, trombonista **J. A. Deana**, ki je zvok svojega trombona izoblikoval s pomočjo elektronskih pomagal. Tudi ostali člani ansambla so več kot uspešno prispevali h glasbeni podobi celega projekta. Tako **Reggie Workman** na akustičnem basu, **Steve Colson** na klavirju, **Bryan Carrot** na vibrafonu, **Brandon Ross** na kitari in tudi **Reggie Nicholson** na bobnih.

Domačine je na festivalu zastopal saksofonist **Wolfgang Puschnig** (ex **Vienna Art Orchestra**) in to kar z dvema projektoma. Prvega je imenoval **Samul Nori/Red Sun**. Gre za sodelovanje Puschnigove zasedbe v kateri sta tudi

Američana, vokalistka **Linda Sharrock** in še vedno zelo dobri električni basist **Jamaaladeen Tacuma**, s štiričlansko tolkalno zasedbo **Samul Nori** iz Seula. Čeprav se Puschnigu projekt v glasbenem smislu ni preveč posrečil pa je bil nastop toliko bolj zanimiv vizualno. Korejci so bili namreč našemljeni v svoja tradicionalna oblačila, katerih del so bila tudi pokrivala iz katerih so viseli dolgi beli trakovi, ki so ob zelo spretnih zamahih z glavami nastopajočih oblikovali razne figure. To pa je bilo vse prej kot lahko, saj so Korejci istočasno igrali na tolkala in poplesovali po odru. Puschnig in njegova ameriška prijateljca pa so nastopili še enkrat in sicer v navezavi z godbo na pihala, ki prihaja iz kraja, ki se imenuje **Amstettner**. Projekt je Puschnig imenoval **Alpine Aspects**, ki pa več kot sproščene zabave ni mogel ponuditi. Tako kot **Odean Pope Trio**, so tudi **Alpine Aspects** maja že nastopili v nemškem Moersu, isto pa velja tudi za 21-letnega tuboista **Michela Godarda**, ki prihaja iz Francije. **Michel**, ki je vsekakor eden najtalentiranejših mladih evropskih glasbenikov, je v Saalfeldnu predstavil novo zasedbo, ki ji je nadel ime **Le Chant Du Serpent**. Glas kaže zato, ker se **Michel Godard** poleg tube igral tudi na instrument, ki se imenuje **Serpent-Kača**. Za **Godardja** je značilno, da v svojo glasbo zelo rad vključuje etnične glasbene elemente, teh pa tokrat ni bilo veliko. Zato pa je bilo vsega spoštovanja vredno poslušanje **Michelove** gostje, zelo dobre vokalistke **Linde Bsiri**, o kateri bo v prihodnosti še veliko slišati.

V rubriki **The best of...** je potrebno omeniti kar nekaj imen. Na prvo mesto postavljam **The London Jazz Orchestra**, ki so svoje ljubitelje letos razveselili s ploščo **Double Trouble**. Tokrat pa je bila zadeva podkrepjena še z nastopom švicarske pianistke **Irene Schweizer**, ki je z **Londončani** nastopila v drugem delu koncerta, ko je na klavirju zamenjala **Howarda Rileya**. Vodja orkestra, basist **Barry Guy** in **Irene Schweizer** sta za izvedbo napisala enournu skladbo **Theory**, v kateri je **Irene** povabila prav vse soliste v orkestru, da v duetih z njo obogatijo notni zapis, predvsem pa ga naredijo živega in enkratnega. Vse to jim je več kot uspelo skozi blesteča, ta trenutke tankočutno prefinjena, tik zatem pa silovita in udarna, z izredno napetostjo prežeta soliranja **Trevorja Watta**, **Evana Parkerja**, **Simona Picarda**, **Petra McPhaila**, **Paula Rutherforda** in ostalih. Ob strani jim je vseskozi stala **Irene Schweizer** s svojimi energijskimi impulzi, katere je **Barry Guy** spretno razporejal po orkestru od začetka do konca.

Na prvo mesto prav tako predstavljam nastop **Freda Fritha and que d'la gueule**. **Fred Frith** je tokrat nastopil v vlogi dirigenta 16-članske zasedbi iz **Marseilla**. Gre za fante različnih nacionalnosti, ki so uglasbili **Frithovo** opero **Helter Skelter**, v nastopu v Saalfeldnu pa smo za to priložnost slišali prirejene izvedbe iz nje. Sam **Fred Frith** je v

razgovoru povedal, da se v vlogi dirigenta, predvsem pa pisca za druge počuti zelo dobro. Tako v tem trenutku piše glasbo za dva filma, v prihodnosti pa se želi ukvarjati poleg filmske glasbe, še s pisanjem za druge večje zasedbe. Nastop **Freda Fritha and que d'la gueule** je treba prišteti k tistim saalfeldenskim koncertom, ki so preseglji okvire jazzu in festivalu dali še dodatno dimenzijo. Tretje prvo mesto s trajnim pečatom pa si je zaslužilo srečanje godalnega kvarteta **The Kronos Quartet** s saksofonistom **Stevom Lacyjem**. To srečanje so uvedli **Kronos** s svojim solo nastopom. Kvartet iz **San Francisca**, ki ga sestavljajo **David Harrington** in **John Sherba** z violinami, **Hank Dutt** z violo in zelo privlačna čelistka **Joan Jeanrenaud**, je v uvodnem delu zaigral skladbi afriških skladateljev, ki prihaja iz **Zimbabveja** in **Sudana**. To sta **Dumisani Moraire** in **Hamza El Din**. Ob tem naj dodam, da je **David Harrington** v intervjuju povedal, da lahko že konec leta pričakujemo njihovo novo ploščo, na kateri bodo prisotna samo dela afriških skladateljev, med katerimi bosta tudi že omenjena dva. Osrednji del nastopa **The Kronos Quartet** je bil namenjen skladbi **Dead Man Johna Zorna**, nastop pa so zaključili z osupljivo izvedbo skladbe **Spectre**, Kanadčana **Johna Oswalda** in skladbo **Jabiru Dreaming**, Avstralca **Petra Sculthorpa**. V dodatku pa so nam **Kronos** postregli še s **Hendrixovo Purple Haze**. Zatem je prišel na oder elegantni **Steve Lacy** in v prečudovitem slogu odigral tri skladbe **Theloniusa Monka**. Nato so se na oder vrnili **Kronos Quartet**, ki so z **Lacyjem** zaigrali dve daljši skladbi. Zadnja se je imenovala **Shegrin** in jo je **Steve Lacy** za **Kronos Quartet** napisal nekaj dni pred festivalom, skupaj pa so jo prvič zaigrali le uro in pol pred koncertom. Ob tej glasbeni trilogiji je treba reči, da je bilo občinstvo preglasno in nezbrano za poslušanje take glasbe, zanimivo pa je, da to **Kronos Quartet** ni čisto nič motilo, še več, **David Harrington** je bil navdušen nad njim, prav tako pa tudi nad samim festivalom. Pa naj bo njegovo navdušenje hkrati tudi izhodišče za nekaj mojih zaključnih besed.

Organizatorji so tokrat pošteno zasolili vstopnice, saj je bilo potrebno za tri dni odšteti 990 šilingov. Ta cena se predvsem ujema s podatkom, da je samo program priredilje prikrajšal za približno 180.000 mark. Preko količine denarja pa se vidi usmerjenost festivala v preverjanju imena, ne privošči pa si nobenega tveganja. Danes je že pretežno govoriti o zelo dobrem festivalu, če ta ne vzbuja vsaj enega pravega etno koncerta. Pa vendar, v okviru letošnje ponudbe je bil Saalfelden '91 povsem zadovoljiv, saj več kot eden ali dva zelo dobra koncerta na dan na takih festivalih ni za pričakovati. Saalfelden '92 bo potekal od 28. do 30. avgusta.

Bogdan Bengar
Foto: Žiga Koritnik

Sedemdeseta

V grmičevju ECM-a

Luis Armstrong na vprašanje "Is this Jazz?": "Man, if you gotta ask, you'll never know."

Tik preden je starejša polovica tej reviji predvidenih koncertov zvečala **Osmonde**, se vnapadih "radikalizma" ogrevala za **The Sweet** ali prebolevala danes štindesetletnega **David Cassidyja**, se je v neki münchenski kleti finančno precej pogumno dogajala gramofonska založba **JAPO**, Jazz by Post. Da bi reči krenile na bolje, je bilo l. 1970 treba **Manfreda Eicherja**, ki se je dotlej posvečal igranju basa v **Berlinski filharmoniji**... in v kasnejših letih slave, **JAPO** kot pododdelek korektno obdržal zaradi nostalgije! Tako je nastala založba **ECM**, **Editons of Contemporary Music**, v sedemdesetih intenzivno in ažurno uvožena tudi k nam: izvajalci na koncerte v dvorano kina **Union** (!), njihovi dokumenti pa v **Mladinsko knjigo**, v **Maximarketovo ploščarno** itd! **Namera** splošno naziva povz, da bi bilo drzno imenovati jo jazz založba, kakršni sta npr. **Blue Note** ali **Black Saint** - kmalu se je namreč zacemantirala ocena, po kateri **ECM** predstavlja nabiralnik tistih multi-stilistov, ki neobičajno, skrivnostno plat svojega opusa, svoj "weird stuff", hranijo za g. **Eicherja**. Zlasti seveda po sezoni 71-72, ko sta **Keith Jarrett** in **Chick Corea** (prvič) izšla pri **ECM** s kalvirskimi improvizacijami, medtem ko sta v klasičnejših

zasedbah še vedno snemala za druge založbe; Jarrett denimo za ameriško **Impulse!** Delni upravičenosti navkljub, je tovrstna ocena založbe zgrešena. Prav tako, kot je zgrešeno odkrivati nekakšen "ECM-zvok", skupen vsem projektom v hiši. Kot vse druge, se da tudi to generalizacijo zlahka pobiti s številnimi protiprimeri, res pa je, da so pri **ECM** precej prispevali k razvoju privlačnih zvokov. Še zmeraj tonalno fundirane glasbe, znotraj katere je virtuoznost podrejena emocijam in glasbeni vsebini. Violinist **Michael Galasso** pravi: "Eicherja zanima več tipov sodobne godbe, zato je v diviziji **ECM New Series**, namenjeni resni glasbi, tudi izdal **Steva Reicha** in **Meredith Monk**. Danes je njegovo založbo težko opisati - v katalogu so tako **Art Ensemble of Chicago** kot **Aarvo Pärt**. In jazz. "Chick Corea pa: "Založbo je zelo enostavno opisati, ker gre v bistvu za uresničevanje vizije **Manfreda Eicherja**. Ne poznam nobenega drugega glasbenega producenta ali gramofonske družbe, ki bi uspešno delovala na njegov način: pač snemala glasbo po svojem okusu! Ravno to je tisto, kar katalogu **ECM** daje posebno kvaliteto in prepoznavnost." Po celem desetletju sedemdesetih in čez, bomo tam našli raztresene tele prepoznavneže: poleg **Jarretta** in **Coree** sta tam izhajala še ameriška kitarista **Ralph Towner** in **Pat Metheny** (slednji zdaj že precej razvodenel snema za **Geffen**), nemški basist **Eberhard Weber**, brazilski kitarist **Egberto Gismonti**, saksofonist **Jan Garbarek** in električni kitarist **Terje Rypdal**, oba iz **Norveške**. Če ne gre drugače, jih najdete iz povsem "formalnih" razlogov: za ovitke izdaj **ECM** v ogromni večini primerov skrbi design **Barbare Wojtisch**, ki je od 70 s - dizajnerskih aktivizmov v manirah kake poljske plakadne sofe, preklonila na akvarele dreves in abstraktna foto tihotilja.

Pa naprej? Sicer prislovično-vulgarno nemško natančnost, so pri **Eicherju** vzeli zares - zato vse, kar ste prebrali, z minimalnimi popravki velja še danes!

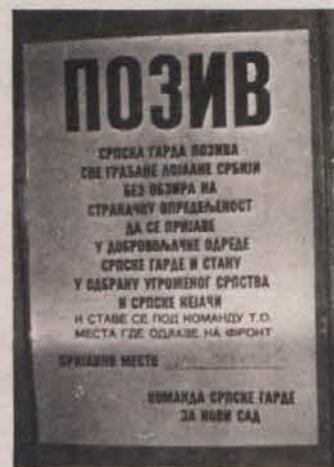
P.S.: Za entuzijaste še naslov: Gleichmannstrasse 10 8000 Munchen 60

Tomaz Krzicnik

NE SE SLEPITI!

Ne se slepit, vojna je. Za sosede imamo vojake ali pa begunce. Pretresljivost vojne pred domačim pragom je še toliko bolj zgovorna z medijsko globalizacijo na koncu dvajsetega stoletja. Naš sodelavec Boris Strmšek je preživel precej dni v obeh vojnah, na obeh straneh. Fotografija vojaka, ki ščije po tanku, pa na žalost ni nastala pri nas.

NOVA DOBA

ČASNIK
ZA
SLABE
ČASE

Dobimo se na cesti. Vsako sredo pri vašem prodajalcu časnikov.

BIROSTROJ Computers

SERVIS BIROTEHNIKE,
Gregorčičeva 24, Maribor, tel. (062) 23-686

SALON BIROOPREME
Gregorčičeva 7, Maribor, tel. (062) 26-992

Poleg servisa in prodaje biroopreme in računalnikov vam nudimo ves pripadajoč potrošni material

POSEBEJ OPOZARJAMO na pestro ponudbo registriranih BLAGAJN za trgovino in gostinstvo — izbirate lahko med tradicionalnimi in inteligentnimi blagajnami, ki sproti vodijo evidenco zalog, nabave, prodaje itd., vzdržujejo komunikacijo med različnimi prostori in sploh olajšujejo delo.

Pokličite ali obiščite nas! Radi vam bomo pomagali tudi z nasveti.